

700 ADAHOONILIGII

THE NAVAHO LANGUAGE MONTHLY

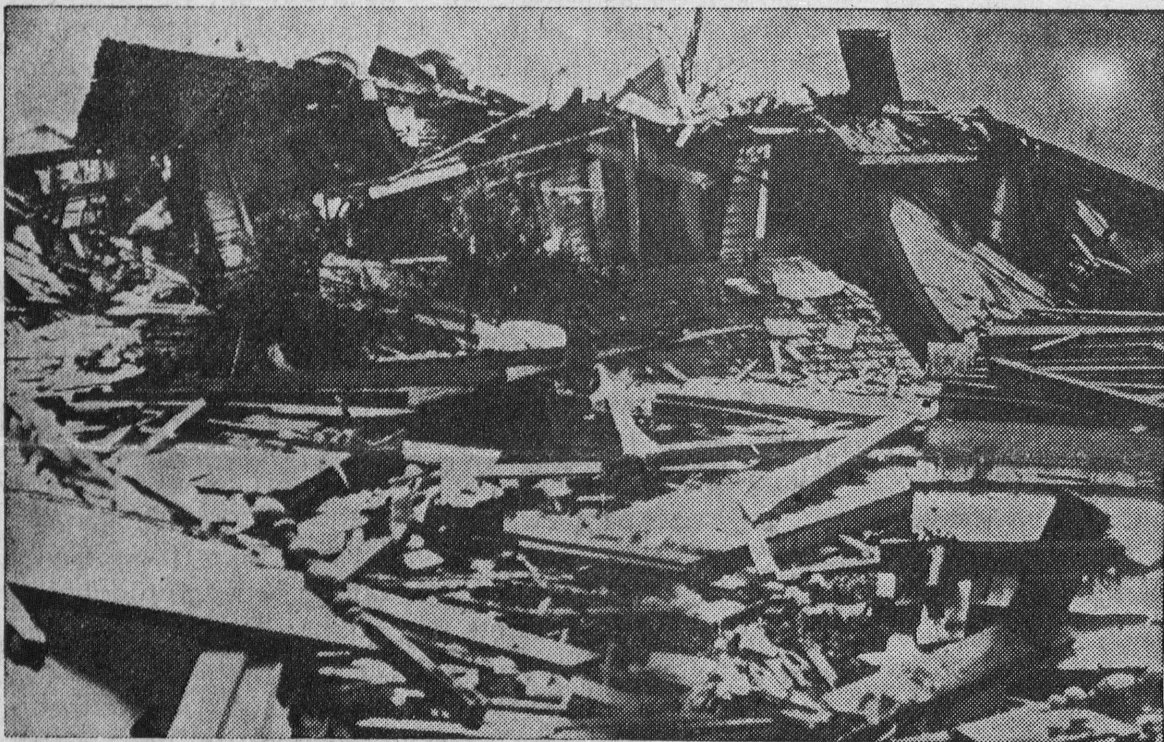
VOL. 3 NO. 8

WINDOW ROCK, ARIZONA

JUNE 1, 1948

TÓNTEEL TSÉ'NAADI K'AD T'ÁÁ YÉIGO 'AŁK'I NÁÁJIIJÉE' HA'NÍIGO BAA DAHANI'

Ha'át'íí shíí dine'é 'óolyé Jews. Tónteel tsé'naadi Europe hoolyéedi díí Jewish dine'é wolyéhígíí t'áá 'ałtsogo deijooláago haz'á. 'Anaa' hazl'í'édáq' Dagháashijaa' ha'nínée díí Jews dine'é t'óó 'ahayói neistseed ha'níigo baa hani' Ła' t'áadoo le'é Łeeyi'déé' hadaagéed góne' nidaalnishgo 'ádayiilaa dóo t'áadoo le'é 'ádaal'íí góne' nidaalnishgo 'áyiilaa. 'Éí t'áá nidaalnish t'áá 'áajj' t'áá bini'ídi dichin dabíígháq' dóo t'áadoo le'é nidaalniihii dabíígháq'. Ła'

T'áá 'ániidigo naghái Texas hoolyéhéj' níyoltsoh naayá ha'níigo baa hóoni' ni'. 'Íidáq' 'áadi díí kin 'ahiih nááldáazgo be'elyaaígi 'át'éego kin lq'í 'ahiih náyiiznil jini'.

t'óó bá binída'azt'í'go 'ákóne' 'áŁah 'ábi'diilyaa. NáánáŁa' 'éí t'óó 'ahayói 'áŁah 'ábi'diilyaago t'óó bi'doodlid. Bi-leeshch'ih yéé 'éí k'ééda'dilyééhgóo bee nínáda'nił'ííh ha'níigo nidaaszas.

Dagháashijaa' wolyéhéé bisiláago t'ah doo bił 'ałk'íjiiieeh yéédaq' díí Jew dine'é danilínigíí Ła' Palestine hoolyéé-góo 'anídahaas'ná. Jews dine'é wolyéii 'éí Palestine hoolyéédóo háádéeli 'át'é jini'. Jews dine'é Palestine hoolyéégóo 'anídahaas'nánée 'éí 'áadi k'ééda'didléehgo yaa nídiikai dóo yá'á-t'éehgo yee hanáákai. Dagháashijaa' ha'nínée bisiláago bił da'ahijigánée bik'i 'adeesdee'go Jews dine'é t'ah daadziihígíí Palestine hoolyéégóo níkééda-hidii'néet dadíiniid. 'Éí 'ákódaadzaa dóo Palestine-jj' 'anídahaas'ná.

Díkwíidi miil náahaiídáq' shíí Jew dine'é díí Palestine wolyéhígíí bikéyah silíí. 'Áádóo náánáŁahdéé' dine'é danilíinii bił 'anaa' dahazl'í'go bik'eh da-deesdlíí'go Jews dine'é Ła' náánáŁahgóo

dah dahidiikai. 'Áádóo díkwíidi neez-nádiin náahaiídáq' shíí kéyah Palestine hoolyééhéé Arab dine'é yikáa'j' 'anáa-heeskaigo 'aadóo k'ee'qā náádíneest'á. 'Áko kéyahqā Arab dine'é bíí' náádaas-dlíí' nahalin silíí.

Tádiin náahaiídáq' tónteel wónaa-nídi 'anaa' hazl'í'ée bik'i 'adeesdee' dóo bik'íj' kéyah England wolyéhígíí díí kéyah Palestine wolyé ha'nínigíí yee 'adíhólníihgo 'í'diilyaa. Ndi 'éí t'óó baa 'áháyqājik'ehgo. Arab dine'é 'ákwii kéédahat'ínée 'ádaanígo 'éí Jew dine'é nihitah náhákáahgo bił kééhwiit'íigo t'áá 'áko daaní. 'Áko ndi kéyahígíí nahgóo bik'i danihizhdínóotkałígíí 'éí dooda dadíiniid jini'.

Jews dine'é t'óó 'ahayói Palestine hoolyéegi ninádahaas'náago díí kéyah ígíí t'áá nihí nihinant'a'í bikáa' niná-dadii'nił dóo kéyahígíí t'áá nihíí' nídood-leet dadíiniid jini'. 'Azhá náásgóo háadi da biniinaa hóochj' ndi t'áá 'ákó-dadii'nił daaní jini'.

'AHÉEH HASIN

By Tsosie Brown (Tuba City, Arizona)

Díí saad hadilyaaígíí báda'ólta'ígíí dóo nida'ntinii bich'í' ha'oodzíí:

'Adahwiis'áágóo Wááshindoon bá da'ólta'góo, díí j' ts'ídá t'áá 'íiyisíí bi-dziilgo 'ahéhee' yiish'aah, shidine'é bá.

Díidí nihá da'ólta'ígíí nizhónigo shidine'é bá nidashoolnishígíí ts'ídá t'áá 'íiyisíí shíŁ yá'át'ééh, haa shíí ní-záhj'í' niha'áŁchíní 'ínáádahool'áq', náásgóo, háadi shíí yik'ehgo dayíkáah dooleet. 'Áádóo k'ad t'áá hó t'éiyá da-honíil'í, háadi shíí Naabeehó niidlíinii nihá náas dajikáah dooleet. Háálá, t'óó 'ahonii'yói 'íiniilta' dóo 'ak'e'elchí doo nihíŁ bééhózin da. 'Ákohgo nihá da'ólta'ígíí yéigo nihíká 'anájahígíí 'éí yá'át'ééh doo, háadi shíí díí k'ad 'ániit'éhígíí bíi' hadiikah. Bíi' haiikai dóo háadi shíí Bilagáanak'ehgo dahinii'náa dooleet.

'Áadi 'índída t'áadoo le'é nihich'í' hahat'éehii nihíŁ bééhózin dooleet.

I take this occasion to express the gratitude of my people to teachers in government schools and elsewhere for their efforts in providing our children with an education. Many of our people have had no opportunity to go to school to learn to read and write. Only through the efforts of you teachers can we hope to get out of the condition in which we now find ourselves. Only with education can we come to understand the problems that arise, and the matters that come to us for decision.

T'áá 'ániidigo t'ah doo ts'ídá lq'í yiłkaah yéédaq' kéyah England wolyéhígíí díí kéyah Palestine wolyé ha'nínigíí yee 'adíhólníihgo 'í'diilyaa yéé 'áts'ánéideet'á jini'. 'Áko Arab dine'é Palestine yii' kééhat'ínée England yí-lák'ee hanáákai silíí. Arab dine'é t'óó bée'ílnii' silíí' dóo t'áá 'áko Jews dine'é yéé yich'í' dah dadiibaa' jini'. 'Éí k'ad t'áá 'íiyisíí t'áá yéigo 'ałk'íjiiiee'go 'á-t'é. Haa shíí hodooníł sha'shin. United Nations wolyéego 'adahwiis'áádéé' nidaakaii 'áŁah nádleehígíí díí k'ad 'ałk'éejiijahígíí yaa ndaat'íí ndi t'ah doo hazhó'ó yee 'ałkétk'edikáah da ha'níigo baa hani'. 'Áko t'ah ndi t'óó t'áá bini' da'ahijigá. T'áá ha'át'éego da bá hasht'eelyaago t'éiyá doo 'ałtso nida'-ahidooltsiŁ da sha'shin ha'níigo 'éí t'ah ndi baa hwiinít'í.

The Arabs and the Jews are engaged in heavy fighting in Palestine. The United Nations has not yet been able to agree on a procedure for stopping this war.

'ÓLTA' DÓÓ 'AZEE'ÁDAAL'ÍIGI

By Scott Preston (Tuba City, Arizona)

'Akqó nihikéyah bikáa'go, nihí dah nahaz'áqgóó 'ólta' bée dadi'doo-tsih nááhá'ni. 'Áko níláahdi bee 'áho-dooníitii la' t'ah doo nideet'aah da. Náhást'édiindi miil nitsaa ha'nínigíi t'ah doo nihá ch'ideet'aah da. Jó 'áko kodi t'éiyá t'áá hazhó'ó bídahoneedlíggo bee 'ahíł nidadhwiilni'go haz'á Wáashindoongóó nida'asdee'ígíi, jó 'akon. 'Áádóó níláahdégé' t'áá yit'ih. 'Áko 'éidíigíi t'áá nihíł nahaz'áqgóó, nihida- 'ólta' bíł nahaz'áqgóó, nihe'azee'ál'í bíł nahaz'áqgóó, nihida'nítiingóó. Bi-deezhnish dooleet'ígíi t'áá 'aaníi 'ákó-dzaago, doo lá dó' yá'át'éeh da dooleet, jó 'akon. Ts'ídá 'ákohgo shíł 'índa 'ólta' yá'át'éehgo hadínóoséet, jó 'akon. 'Ákohgo shíł 'índa ha'át'íi da k'ídahidínóotat. 'Índa díi ts'ídá 'ólta' bíł haz'áqgi t'óó daane'é nahalingo 'átchíní naa'níligíi, t'áá 'ákót'éego yit'ihgo 'éi ts'ídá t'áadoo biniiyéhe da. Niha'átchíní doo 'ínáadahwiidool'áat da.

Ts'ídá t'áá 'íiyisíi bínílkadgo, bíní-dzodgo, 'íhoo'aahígíi, 'íhoo'aah wolyéego 'íhoo'aahígíi nihá siláago lá yá'át'éeh ni. 'Índa niha'átchíní t'áadoo t'áá 'anáahlyeed nt'éé. Nínáhát'éeshgo, 'ólta' bínídzodgo da'ólta'go, t'áadoo t'áá bínízingóó nidadzit'íi niha'átchíní 'ídahool'aahgo t'éiyá niha'átchíní náás dookah. Kót'éego t'éiyá bee náás kódi'niit' yidiiskáqgóó, jó 'akon. Jó kwe'ígíi bíka'alkid, díi bíchoda'iil'í, jó 'akon.

K'ad t'éiyá báda'ólta'ígíi, 'átchíní 'awéé' deil'ígíi nidayookqah. 'Átk'és-disí da yideiniłgo báda'ólta', jó 'akon. 'Áko éi t'áadoo biniiyéhe da nahalin. Doo bee náás hodót'ééh 'át'éé da. 'Éi 'áátdeit'ni nahdégé' da'íit'la'ígíi, 'ólta'í sání daazl'ígíi. 'Lahji' bídahwiilzááh daanínígíi díi 'áátdeit'ni, jó 'akon. "Nihí da'iilta'dáq' doo 'ákót'éé da. Ts'ídá t'áá 'awot'í bee bídanihidi'nidzod nt'éé. Yóó 'anídahiilyeedgo, 'aadégé' siláago nínadanihii'éeshgo 'ídahwiil'áq'. 'Éi ts'ídá t'áá 'ákónéehé 'ákódaníhi'diil-yaa lá. 'Éi díi jígíi goó bee 'ák'idadíniikááh," daanígíi yee háádaadzih, jó 'akon. Yee hadaadzihígíi 'ákót'éego ch'í-dei'ááh, jó 'akon. 'Áko ts'ídá 'ákót'éego nihá 'ánályaago, jó díi t'éiyá nihidí-dóotniit. Kót'éego t'éiyá doo t'áá 'ádzaagi 'ólta' bíł nááhast'áq da dooleet. Díi k'ad nihá ch'ideet'aahígíi ts'ídá 'ákót'éego nidiniit'áqgo t'éiyá náás kódi'niit'go haz'á. Kót'éego baa nitsí-deiikees, jó 'akon. 'Áko díi k'adígíi 'iiná náás nooséet dooleet'ígíi, naanishígíi bíł bíhoo'aahgo. Bee da'iinánii, háadi da bee 'ák'inida'dildeeh dooleetii bíł nít'igo 'íhoo'aahgo, jó kót'éego t'éiyá bee náás 'adooldah. T'áá hazhó'ó naaltsoos t'éiyá bizhdiilkaalgo, 'azhą

shíł naaltsoos nitsaii 'át'éego, wódahgo naaznili shíł 'át'éego bíhojiit'áq' ndi, t'áá bízhání nízhdiláagogo ts'ídá t'áadoo biniiyéhe da, jó 'akon. Naanish bíhojiit'áq'ii baqah 'ádingo, t'óó 'at's'áq' deeníní, bee teezh hahalkaadí bee na'ageedji' há 'anáhoót'í, jó 'akon. Háálá 'éi t'áadoo hajitihí hwígháán yididool-nih, jó 'akon. T'áá 'áko "'aiih" jiniigo tséde jizt'ii dooleet. Kojí díi t'áadoo le'é naanish t'áadoo ts'ídá bich'í' na'alldzilí bee dahoninéenii bíhojiit'áq'go, naanish da'ílinii hoł béehooringo bee 'ák'inizhdidáago ka na'adáhígíi t'áá baqah 'ádingo hazhdootihgo haz'á. Jó kót'éego daníil'í, jó 'akon. Jó 'akqó Bilagáana t'óó ndaazi'go dahonítne', jó 'akon. Bee 'ak'e'elchíhí t'éiyá bijaa-t'ah dah naaztáqgo, háahgóoshíł kohgo biza'azis bidazneesdoggo, haa shíł néeslq' di neeznádiin bich'í' nidadhalyé nigo kót'é, jó 'akon. Dooda yéé 'éi 'ákqó dahidizidji', jó 'akon. Jó díi bee níl'íi-teezh bee hahalkaadí háyah danii'á, jó 'akon. Táhání' bee dajilbáago. Jó 'áko 'ákódi'niit'ígíi bits'áq' nahalingo, k'ad kót'é, jó 'akon. 'Éi baq' niha'átchíní yígíi 'ólta' bínílkadígíi nihá siláago yá'át'ééh, jó 'akon.

'Índa 'azee'ál'í haz'áqgi, jó 'akon. K'ad díi t'áá niichxóq'í yígíi doo nihá haz'áq da nahalingo 'ádayósin, jó 'akon. "Doo nihohóoghah da, tsásk'eh nihi'oh neel'á, ha'deezbin," ha'níigo, t'áadoo ndi wóné'é jidéez'íi, doo shą' naagháhi da ndi. Kodi kót'éego naat'igo daníil'í, jó 'akon. 'Índa t'áadoo doozhoqgo doo hózhé 'azee' haqah 'ál'íi da, jó 'akon. Doo ho'doodlq' da nahalin. 'Ata' halni'ii ndi baqah 'ádingo. Diné ts'ídá t'áá bini' si'áqgo 'adahwiis- 'á díi 'azee'ádaal'ígíi goó, jó 'akon. 'Áko béeso daats'í bá 'ádin, jó 'akon. Jó 'ákwe'é 'át'é. 'Ákwe'é t'áá nihíni' naaz'á, t'áá hojooba' ch'ééh 'ádadi'ni, jó 'akon. 'Idoolkátgi ndi 'ádingo. Háida kwá'ásini léi' baqah dah haz'áqgo binijoogáatgo, doo 'éehojisin dago ts'ídá t'áadoo hodót'ééh dajigo díkwíi jį shíł hach'í' nahwii'ná, jó 'akon. Haigo deesk'aazgo t'áadoo 'anáahó'néegi da nahalin, jó 'akon. Hach'í' nahwii'nágo, hojoobá'igo díkwíi shíł hwíłkááh, jó 'akon. Yéigo 'áhoot'éegogo wóné'é bíjisdáa dooleet ndi doo bee haz'áqgóó haz'á, jó 'akon. 'Aadóo ha'át'éegi da kin da bíi' da'nijah há si'áq le'ígi 'át'é, díi ndi 'ádin, jó 'akon. 'Áko Wáashindoon nihaa 'áhojilyá ha'níigo kqó ndi doo nihá nitsíjikees da, jó 'akon. 'Éé' neishoodii 'ádajit'éii, jó 'akon. Kóni ha'át'éégóo da bíi' da'nijahígíi nihá n- jis'áqgo, diné nidaakaii yii' danijahgo, t'áadoo 'aaníi 'anáhoót'í yiniyé ni-daakaii bá nahaz'áqgo 'oolzingo haa-

dashą' nóolin dooleet yéé, jó 'akon.

'Áko 'íiyisíi nihidajilniishii kodi doo nihíł 'ólta' da nahalingo haz'áqgo 'át'é, jó 'akon. Jó díi t'ah doo 'altso hadiniil'íi da, 'azhą t'áadoo bahat'aa-dí 'át'éé ndi. Jó kót'éego 'la' daníil'íi-go nahaz'á, jó 'akon. T'áash kodi t'éiyá 'áhoot'é. Jó ts'ídá t'áá 'altsogo 'áhoot'é. 'Láhago haa shíł dahoot'éégóó 'éi t'áá dahats'íid nahalin, jó 'akon. Lók'aah Niteel hoolyéegi 'azee'ál'ínígíi 'éi yáada 'ál'í wolyéego bá haz'á, jó 'akon. 'Azee'ál'í wolyéego bá haz'á. 'Ólta' dó' t'áá 'aaníi 'ólta'go bá haz'á, jó 'akon. Haada néelq'go hákéyah bikáa'góó 'ákódahoot'éé laanaa. Díkwíigo da 'ákót'éego hákéyah bikáa'go bidziilgo 'azee'ádaal'ígíi go nahaz'áq laanaa. Díi k'ad bidahji' nihi'niiná, jó 'akon. 'Áko t'áá ch'ééh dayíníikeedgo hool'á 'adahwiis'áágóó, jó 'akon. Laanaa nihíł nidaqjeehii kónéelq'q, jó 'akon. Díi k'ad 'altso bée'di'niitq' nahalingo haz'áqgo 'át'é, jó 'akon. Kojí t'áá nihí nihe'azee' 'ál'ínéé ndi k'ad t'óó bíyó t'óó bíł tsi'na'aldeeh hazl'íi, jó 'akon. T'áátá'í yígíi t'éiyá 'aghá baa honit'ah, jó 'akon. Tódiłhił t'éiyá 'akon. 'Azee' 'ádajit'ínéé k'ad hááh-góó shíł, t'óó 'azee' 'ájiléhéegi dah 'a-joodl'ígíi go hozhdiłááh, jó 'akon. 'La'á-nee' doo 'ádaat'íi da, jó 'akon. Doo daats'í 'ákót'éego nidadhodi'neestq'ii 'ádajit'í, jó 'akon. 'Áko 'ákwe'é yígi bee 'ádééjólkaahígíi 'át'éego nidadhodi-neestq' dóó 'ídahojiit'áq'ii 'ádajit'í, jó 'akon. Jó kqó da 'anídahazt'igo nahaz'áqgo 'át'é, jó 'akon. Hataat'ii biniiyé 'átah 'ájóléehgo yee 'ádee hadahididziihgo yee 'azee' 'ádeit'í 'áda'dó-lzin le'ígi 'át'é, 'akon. Nahatáagi t'áadoo ha'át'ii da baa nida'aldeehí. Nahagháhígíi t'éiyá bá haz'áqgo 'oolzin le'ígi 'át'é, jó 'akon. 'Áko t'áá nihí 'á-niit'é hosiil'ánéé, jó 'akon. Ha'át'íi da baqahígíi 'át'éé léi' bik'é ni'iyiilyé nahalin. Nihá nahagháhq' yá'át'éehgo daats'í nihá nihoniyá níl'í, 'akon. Nihoniyá wolyéego daats'í nihá nidadhwiighááh, 'akon. Jó 'áko kwe'é doo hadi-niil'íi da, jó 'akon. T'áá nihí 'átah néiidleeh, 'éi bíł bihidiikááh, jó 'akon. 'Adika'ásh t'áadoo yee choo'íní da, 'adlqásh t'áadoo yee choo'íní da daanígíi go 'ádaat'í, jó 'akon. 'Áko 'ayóigo bíł danil'ígíi go yá yádaat'í. 'Áko kojí bina-hagha' yéé 'éi doo bíł danil'íi da, náás hodoot'ih yééj. Doo 'ádił yéédahózin-góó 'áda'dólin, jó 'akon. 'Índa 'ákqó danidáa'góó ndi 'ákót'é, 'akon. Nida-akaigóo da. T'áá 'altso bíł tsi'yíikah, t'áadoo diniilziní da nahalingo, jó 'akon. Háadi shíł t'áá 'ákódeit'ígíi go ni-haa néididooléet t'áá bini'ídi, jó 'akon.

(Page 3 bikáa'gi baa nááhání)

ADAHOONILIGII

Published on the first of each month at the United States Indian School. Phoenix, Arizona.

Address all letters to the Editor, ADAHOONILIGII. Education Office, Navajo Service, Window Rock, Arizona.

Subscription rate: \$0.50 per year. Make all checks and money orders payable to The Treasurer of the United States. PIHS 6 1 48 1400

Robert W. Young Editor
William Morgan Translator

'AZEE'ÁL'Í TSXÍJLGO BEE YISDÁ 'IILDÉEH DOOLEELII

By Willie Cisco (Lukachukai, Arizona)

Díí diné bee bide 'áhoot'éhígíí, Lók'ai'jigaigi 'átah 'azl'j'go 'ákwe'é bee haasdzií'. Díí 'azee'ál'í naagháagi bee diné bide 'áhoot'éhígíí. Jó 'éí kwii bee haasdzií'. Wáashindoongó Sam Gorman 'atah naayáa léi' 'éí nihił nahal'igo. Jó 'éí 'ákwe'é bee haasdzií'ii 'éí díí k'ad kodóo baa hashni'.

Diné bee bide 'áhoot'éegi díí k'ad 'azee'ál'í haz'áqgi 'éí 'ákwe'é bee bide 'áhoot'é. 'Índa 'ats'íis baa 'aháyáq'j' nahazt'i'j' ts'ídá t'áa 'íiyisíí bee bide 'áhoot'é diné wolyéii. Dzqadi díí Lók'ai'jigai bee nást'ahdi kééhwiit'íinii deesk'aaz haleehgo nihich'j' 'anáhoót'i' haa shíí nít'sogo. 'Éidígíí baa yinísh't'j' nisingo 'ádíshní. Naabeehó dine'é bá yá'át'ééh dooleet'ii. 'Áádóo k'ee'q'q ho-dees'áago, n'léi Tsé Nitsaa Deez'áhí gó-yaa dóo naghái Chiit'chin Bii' Tó biighahgo, 'índa naghái Tsélaní biighahgo. Jó 'éidígíí, 'ákohgo diné neel'á-nígíí Názlíni b'honeel'áqgo, 'éí diné bá yá'át'ééh dooleet'ii bá baa nitséskeesii 'éí 'át'é díí.

Dá'ák'eh Halání hooleyéegi kin t'áadoo biniyéhégóo 'ta' sinil. Dibé 'áltso nihits'áq' yaa nahodeeskaigo sinil. 'Éí t'áa 'ánóltso nihił béedahózin. Jó 'áko k'ad t'áadoo biniyéhégóo 'ákó-t'éego kin haal'á. Naabeehó dine'é bibéeso bee 'álya. Jó kót'éego nihił béedahózin. T'áa daats'í 'aaníí 'ákó-t'é. Jó 'áko 'éidígíí náhidoot'áat. Baa ndaah't'j'igo, 'adahwiis'áagóo t'áa 'ánóltso. Ha'át'íhii da jíl'j'goósh t'éiyá ha'át'íhii da baa hwiinít'j'. Jó t'óo diné bá yá'át'éehii baa nitsíj'ikeesgo, ha'át'éegi da bik'íhálzhish. Jó 'ákwe'égi, 'éí biniinaa 'ádíshní. Díí k'ad Dá'ák'eh Halání hooleyéegi ná'á'ah hooleyéé nt'é-égi haz'ánígíí náhidoot'áatgo 'azee'ál'í níhá nidoot'áat. Bilagáanají yózhíigo "Emergency Hospital" wolyéego yózhí. Dinéj' yíníj'igo 'éí ha'át'íi da tsxíj'go

yisdá doolyéetgi, jó 'éí 'áají 'ákót'éego yíníj' k'ad. 'Éidígíí níhá 'ádoolníł.

'Ałná Asdzo Łichí'ígíí baa deet'ahgo 'éí baa didoot'áat. 'Índa díí k'ad siláagołtsoók'ehj' 'azee'ál'í nahazt'i'j' yidádanoosni'go 'áldó' baa dadidiit'áat. 'Áko naaki 'ahqah honít'i'go bá bee dahwiidiil'aał.

Díí k'ad 'azee'íł'íní diné yitaa daakai wolyéhígíí, "Field Doctors" deit'nínígíí, 'índa "Field Nurses" deit'nínígíí jó 'éí níhá hólqogo, níhá bééhózinigo 'ta' sidáago 'éí tsxíj'go 'áaj' yisdá 'ahiyiíjaah dooleet dó'ish łí. Jó kót'éego baa nitséskeesígíí 'éí 'át'é díí.

'Áko t'áa 'ákódooníł, jó t'áadoo biniyéhégóo díí kin haa shíí néelt'e' béeso biniinaa yóo' 'aníidee'. 'Azee'ál'í tsxíj'go bee yisdá 'adoodáat'ii wolyéego náhaas'nil 'ályaago, jó 'áko lá haa yit'éego bee náas hoot'ih dooleet. Jó yá'át'ééh dooleet t'áadoo bahat'aa-dí.

'Índa díí k'ad 'asdzání bi'ée' daalgai dabiidii'nínígíí, "nurse" daolyéhígíí Naabeehó danílinii k'ad díkwíí shíí 'áaj' bił 'éedahózin sil'j'. 'Áko na'níle'dii 'ta' 'éedahózin. Jó 'áko 'éí 'ta' 'ákwii nidaalnishgo yá'át'ééh dooleet. 'Áádóo 'índa t'áadoo le'égóo, First Aid 'adahoot'éego da diné 'ta' bił béedahózin. 'Índa 'asdzání da. 'Asdzání 'ta' bee béedahózinígíí bee ts'ídá la' t'áa 'íiyisíí níhá yá'át'ééh dooleet nisin. Diné niidliinii 'áaj' yisdá 'ahiyiíjaah nil'j'go, 'aadóo 'índa ha'át'éegi da 'áhá-nii 'teh, "T'áa bini' náhásdl'j', t'áa bił ch'ée'díídláad," ha'nii 'tehígíí k'ehgo 'adaanił'ii, 'éí 'áádóo 'índa 'azee'ál'í dahótsaagóo bá 'ahóót'i'. Tséhootsooígóo dóo Lók'aah Niteelgóo dóo t'óo'di 'azee'ádaal'j'góo da. Díí k'ad kodóo 'ákq' 'anáadahajáah dooleet. Haa shíí néeláq'góo yisdá 'ahidiiltéetgo haz'áq ndi t'óo bił díilyéł'ígíí, jó 'éí díí baa yinísh't'j' nisingo 'ádíshní. T'áa 'ákót'éhé.

The lack of medical facilities here works a great hardship on the people. Those buildings at Many Farms which were formerly used as a slaughter house are going to ruin now, and they could be converted to serve as an emergency hospital for the people in the vicinities of Lukachukai, Chinle, Round Rock, etc. If the Indian Service is unable to operate such a hospital, perhaps the Red Cross would be willing to do so. And if not they, perhaps the Veterans Administration would do so. We already have some Navaho girls trained as Nurse's Aids; they could work in such a place. In this way, anyone needing medical attention for minor illnesses or accidents could get it quickly; while more serious cases could be transferred to Fort Defiance, or to some other hospital.

'OLTA' DÓO

Hazhó'ó diniilzin bee 'atkéé' ninánii-kaigo, baa hwiinít'j'igo hasht'e' ninál-yáago 'éí t'áadoo beelt'éhé da, jó 'akon. Háadéé' shíí hani' danít'í'ii, dziilí bee baqah dah shiijéego, hasht'e' wólzingo, woodlq nahalingo baa na'aldeehgo, jó díí t'éiyá yá'át'ééh nídooleet, jó 'akon. Baa hwiinít'j'igo t'éiyá 'ádooníł. Has-

tóí yee 'ahinéikahgo, jó 'akon. Bee 'ahíłká siiti' nahalingo 'éí dooda. T'áa-doo hasht'éé nihódléhé da nahalin. T'óo tsé'edin 'áhooníł dooleet. Ha'át'íi da nichx'q'ígíí t'óo béé'di'niil'á nahalingo ha'át'íi da 'ách'j' yíil'á, jó 'akon. Doo yíit'j' nahalingo baa neikai yígíí bee 'á-t'é, jó 'akon. 'Áko díí k'ad hastóí ni-yádaalt'j' yéé t'áa 'áltso 'ádíkásti' nahalin. T'áadoo yee 'ádaa hódlihi da nahalin, sánii yéé. 'Áko t'óo díkwilt'eeh, tált'eehgo doo 'asohodi'j' da, tsíłkéi be'ádíłahii. T'áa hastóí sil'j' bitsii' yígaii ndi t'áa 'ákót'éego hahadziih. Kodi deeskai, jó 'akon. T'áa 'ákódaaniłgo dadeeskai, jó 'akon. T'áa doo dayoodlání da nahalingo dadeeskai jó 'akon. T'áa díkwilt'éhé yee' ha'át'íi lá baq 'ádajit'j' danizingo haz'á, jó 'akon. Shí díí 'atah 'ákwíinisingo 'át'é 'akon. Ha'át'íi da yá'át'éehii yik'eh dayíkáhii deidíingo yik'ehgo yikahgo dashq' haa yit'éé nt'éé' nisin 'teh, jó 'akon. Díí nihinahagha' bił tsi'deekaagíí daats'í biniinaa t'áa 'altsodéé' nihich'j' nahodigééz, jó 'akon. Nihisodizin yéé nihiyiin yéé. Ha'át'íi da nihe'oodloh bik'eh yikahq kót'éego la' bił tsi'deekai nisin, jó 'akon. Daa shíí nízadéé' hastóí deidíingo yee náas deeskai, jó 'akon. Hádaq' shíí yee tsi'deeskai. 'Éí 'áadéé' 'ana'í yee 'ádił yaa nideist'á, jó 'akon. 'Áko 'ábísdíid, jó 'ako. Díí k'ad t'óo bíyó 'áaj' dah náahálzhish nahalin, jó 'akon. Doo yiniidlanígi beegogo, 'akon. Jó 'áko doo diniilzinígíí beegogo. Ha'át'íi da yiniidlqago, nihił nil'j'go bik'eh yikahgo 'anályaago t'éiyá t'áa haa da nízahdi da nináahodoolzhish. Kót'éego baa nitsideikees 'ta', jó 'akon. K'ad t'áa kóníłtsóhígo bi-káá' nináánishjáah.

The proposed \$90,000,000 Navaho Rehabilitation Program would be a fine thing for our people — in the event it becomes a reality.

However, we need a stricter, more effective educational program — not one wherein the teacher hands out candy to coax the children to learn. In our schools of former days, they were strict with us. Even if one ran away a policeman went to bring him back. We want a return to this old school system. More emphasis is required on Vocational Training. Even though a person may go through High School, if he is taught no trade, he has no other recourse than to return here to the reservation to a pick and shovel job. While a white man goes about with a pencil behind his ear, and makes good money — more than a hard working laborer can make — with little effort.

We get poor service from our hospitals. They have only space for a few patients, and are always complaining about a lack of funds. The result is that many sick people are turned away. They do not even have an interpreter, so a Navaho can seldom make his wants known to the doctor anyway. And when a Navaho makes a long hard trip to the hospital, there is no hotel or other place where he can spend the night. Even the missionaries haven't thought of putting in a hotel for us.

At Ganado they have a good hospital, and a good school; we wish we could have facilities like those all over our reservation.

Many people do not respect our religion any more. They drink and carry on even at our ceremonies. Perhaps many of our present troubles stem from this growing disrespect, on the part of young and old alike, with regard to our religion.

NAABEEHÓ DINE'É BEE BICH'I' 'ANÍDAHAST'I'II

By Scott Preston (Tuba City, Arizona)

Díí k'ad naghái hoolzhishdée' t'áadoo le'é baa nídahat'jigo hool'á. Ts'ídá t'áa diné nineel'qajj' ha'at'ii da yá'at'éehgo yee náas kódooníit'ii t'éiyá baa dahwiinít'j' hodeeshzhiizhdée'. Béesh baqah dah si'ání wolyéii hazl'j' d'óo wóshdée' ts'ídá daa shíj' néelqá' ha'at'ii da diné bá bihónéedzáanii bá bik'i-yááhtingo hodeeshzhiizh. Haa shíj' néelqá'igí 'át'éego baa hwiinít'jigo hool'á. Biniyé dziil 'agháqgo. Łahgóonee' doo bidaat'ée da ndi. Ts'ídá t'áa 'á-łah ná'ádlee bik'eh ts'ídá 'ólta' t'éiyá 'aghá 'anítsogo baa hwiinít'j'. 'Aze- 'ál'j' t'éiyá bił. 'Áko t'áa 'áko ndi łah- góo ba'átchíní ninádei'nił da'ólta'góo. 'Áko 'ákooní ha'at'ii da yá'at'éehii nihá baa hwiinít'íinii doo yit'j' da nahalin niha'átchíní da'ílinii. Binaadi kéehwiit'íinii. 'Áko níláahdi niha'átchíní nida'ólta'go nihaa nináhákáahgo t'óo bináat' ha'at'ii da doo 'aanínigí t'éiyá baa neiidáago, ha'at'ii da baqah danil'í- nii, bee tsi'nda'aldeehii, tódiłhił 'ádaa- t'éii, 'ani'j' 'ádaat'éii bináat' baa yii- kahgo, t'óo t'áata' náalnił nahalin.

'Áko kojí nihi'ólta' yéé ni' t'áa 'i'iyisí wóyahdi 'ólta' nahalin. Ha'at'ii da bee náas kódooníit' doo bee níłtsogóo yit'ihígí biniinaa doo bee náas ho- dót'ééh 'át'éégóo hodeeshzhiizh. 'Índa ha'at'ii da 'átchíní bá bihóneel'j' yileeh yéé baqah 'áadij' nahalingo, k'ad t'óo ha'at'ii da nihits'qá' yaa yilkił ndi. 'Áko díí hastóí béesh baqah dah naazniligí ts'ídá t'áa 'i'iyisí yaa nida'ookqahgo hool'á, jó 'akon. Biláhji' doo náani- hi'doodlqá da, jó 'akon. Niha'átchíní doo 'ólta' bá bíhčq' deidéétnigóo 'áda- dohní nánihi'di'nihi 'ólta' dayínikeed- go, jó 'akon.

Díí j'j'góo t'áa bee ch'ééh 'ádeit'í- nii 'atdó' t'áatáhagi 'át'éego hastóí yí- dínidahgo hool'á, jó 'akon. Yiniyé 'anáhojahgo, yiniyé 'ahqáh hidikáah- go. T'áa 'éi náadeidiyit'éehego díí j'j'góo hool'á, jó 'akon. Kót'éego nihił haz'qaggo 'át'é, diné bikéyah bikáa'gi.

'Áko díidígí nihaa 'ahályáanii 'ádin. Wáashindoondée' nihaa 'áho- jilyánée 'ádin. Ha'at'ii da bidziilgo nihik'idéez'j' dooleet'ii 'ádin. Siláago naagháagi ts'ídá nihi'oh neel'q, jó 'a- kon. Ha'at'ii da t'áa nihqah yit'dééh dooleet'ii, biniłt'a hazt'i' dooleet'ii, bi- niit'aa 'ádaa hwiinít'j' dooleet'ii nihqah 'ádinigí bee 'át'é, jó 'akon. Hojoobá- igo siláago nihee hólq, jó 'akon. Ha- 'át'éhigi shíj' 'índa dajit'éséh, jó 'akon. Díidígí bee ha'at'ihii da doo noot'ééh 'át'é da t'óo nahalin hodeeshzhiizh si- láago nihá 'ádinigí. 'Índa 'ánihwii- 'aahii ndi t'áa 'ákót'é, jó 'akon. Ts'ídá yee dadíits'in nahalingo yee yqah haa- kái, yá'at'éehgo dahółahii, díí yini-

da'niłtingo siláago hólqgo shíj' yá'a- t'ééh nt'ée' nisin. Shí 'ákót'éego baa nitséskees.

'Áko ha'a'ahdée' béeso bá sinil- ígí bi'oh neel'q dajiní, 'akon. 'Áko t'áa nleidi bich'qáh jizhje'igí bee 'át'é. Háala diné náas dookahgi t'óo bíyó t'qá' dajótq'igí, 'éi bee 'át'é nisin. Jó ha'at'ii náas doot'ihii t'óo bíyó nihi- ts'qá' t'qá' dajótq'j' t'éiyá 'aghá haz'q, jó 'akon. Ts'ídá 'i'iyisí nihíká 'azh- doojahq ha'at'ii t'qá' kódałosin t'éiyá. Jó 'akonee', 'ániidí Wáashindoongóo na'asdee'go 'áadi bee yádaot'i, jó 'a- kon. Ts'ídá díí k'ad diné t'qá' dayi- nóhta' lá tseebídiin náahai d'óo wósh- déé'. Béeso nihidit'aah yéé ha'at'éé góne' shíj' t'éiyá 'anidééh. Jó Bilagáana biza'azis góne' 'ahinidééh. Diné bíł neheleeh lá t'áat'a'í doot'izh. 'Áaj' yéé náas dookah yéé t'áa 'ayáhigo bíł' ne- heleeh nahalingo kót'éego bínálkáa', jó 'akon. K'ad kót'éego dadeezt'i'go haz'q, jó 'akon. T'ah nt'ée' lá t'áa 'aaní baa 'aháyqaggo łeh. T'ah nt'ée' lá t'áa 'aaní ts'ídá t'áa yini 'át'éegi ho'deezhnish łeh. Jó díí laanaa dani- dzin, jó 'akon. T'áa 'aanígo jó baa 'ahééh dadínidziłgo haz'q nininił'q- j'. Kodóo nihik'ij' doo 'ééhózin da 'ániit'ée dooleet'gi. Bilagáana t'óo- déé' nihináhaazlái nihaa saad bighá. 'Ałtah 'át'éego. Nihikéyah yidáhji' niłjigo. Nihikéyah biy'gi hólóonii k'ad yidáhji' bi'niiná, jó 'akon. Háadi da léi' nihidoochidgo, nahgóo kónihídiil- yaago t'óo shíj' nihináat' yee 'ák'idadoo- dlaat, jó 'akon. 'Áko t'ah kodqá' 'á- deiit'jigo t'áa haada 'át'éego bich'qáh neiikaigo t'áa nihí bee 'ák'idadiidlaat náas yidiiskqágo.

Niha'átchíní léi', nihitsóóké léi', díkwídi nátsóidi shíj' yee 'ák'idadoo- dlaat. Díí bíka'alkid nahalingo náas- góo t'éiyá, yá'at'ééh hodooleet'góo t'ei- yá baa hwiinít'j'. Díí yiniyé hastóí 'at- nááhoojah Tségháhoodzáníj'. Ła' yi- 'oh nitsídaakos. T'áa díkwilt'éhé kodi nitsídaakees. Bá shíł bééhózin, jó 'a- kon. 'Áko díí k'adígí ha'at'éego shíj' baa nínáadajit'j' dooleet' náas hool- zhishgóo, jó 'akon. Díí k'ad naaltsoos nihich'i' siłtsoozígí t'áadoo doo bééhó- zinii 'át'éego 'át'é, jó 'akon. Ts'ídá 'át'éegi bee bik'idi'diit'j' t'áa nihá 'á- din nahalin. Háala doo 'íniłta'ii 'a- ghá 'ánídlqá', jó 'akon. 'Ólta' hólq ndi t'áa bił 'at'qá' danil'jigo dayółta', jó 'akon. 'Áko daa shíj' yit'ée dooleet' nídiiltsóosgo, jó 'akon. Ts'ídá t'áadoo niłíní da nahalin. Doo ha'at'ii da náas deidínóoséet'góo bik'i shijaa', jó 'akon. T'áa doozhógo dibé ba'aan nanideeh- go 'íléehgo 'éi t'áa chaat' da bił 'ada- diidit' yéé. Díí t'éiyá beehaz'áanii t'ei-

yá 'aghá 'anítsogo, 'at'í'doolíit'ii baqah hólq lá, jó 'akon. Kót'éego t'j'hdigo bee bik'ida'diit'q nahalingo haz'q, jó 'akon. 'Áko k'ad kót'éego daníł'j' díí j'j', jó 'akon. T'áadoo bich'i' 'at'ghá ní- dei'nahí bini' náas yinahgo 'ashdla' náahagóo da náas bí'doodził ndi t'áa- doo 'ánihidoolíit' da. Níláahdée' Bila- gáanadée' tsx'j' dajit'j' ndi. 'Aadée' Wáashindoon bá nidajilnishii baa tsx'j' dajit'j', 'índa kéyah binant'a'í baa tsx'j' jil'j' ndi. 'Áko ha'at'ii da baa hwiiní- t'j'goosh tsx'j'go ła' yit'j', jó 'akon. Na- bídaahai, taa' da nabídaahaigo ła' yi- níł, jó 'akon. 'Ałghaadziłs niłjigo ts'í- dá doo baa 'ayahoolnigóo nihelkeedji' 'índa nidahidit'aah. 'Éi doodago ch'é- héłt'iid, jó 'akon.

Jó kót'éii 'át'é. Ts'ídá bee 'iiná bee níłtsogo béé'deetqaggo, k'ad 'áko lá nidadidiilyeet'ni, jó 'akon. 'Índa t'áadoo baa 'i'niłta'í nídiilyáago t'áa 'i'iyisí t'áa nihich'i' nináhodiyoonaat, jó 'a- kon. K'ad kóoní baa hojooba'í yígí bá ha'nínigi 'ánáhodoo'nił, jó 'akon.

'Índa diné 'ahádadoo'nił ha'nígo nihinahat'a, jó 'akon. Daat'óo'góo, nleí naanish dahólqogóo, da'niłts'qá- góo diné dadooleet' ha'nígo yee nihaa nidaat'j', jó 'akon. 'Áko t'áa nihí 'á- kqó nihíł 'adáhání, t'áadoo cho'oo'j' h- j'góo, jó 'akon. 'Áko 'ákqó t'áa yinélee nida'ané, jó 'akon. Ła'qá 'ákqó t'áa yá'at'éehgo 'ák'inidadikai. Ła' na'ní- le'dii, jó 'akon. T'óo yóo' 'adajilníš, jó 'akon. T'áa 'áadi t'áa hálak'eej' doo nibéedahwiizj' da. T'áa tsi'nida- jikai yéé, doo baa dahojíyanée, jó 'a- kon. Kodi nánisdzáadi choido'j'ł, 'éi doo 'il'j'góo, jó 'akon. Háala 'áadi haa 'ahályáanii 'ádinigí bee 'át'é, jó 'akon. Ts'ídá t'áa hó dazhníziniigi bee tsi'niji- kai, jó 'akon. Ła'ida daa shíj' yit'ée shíj' t'áa díkwí shee nídeezid daanígo daa shíj' néelqá'di neeznádiin nidayiyeeh, jó 'akon. 'Éi t'áa 'ákónéeh, jó 'akon. 'Índa nahagiz dayiichij'ii 'ákót'é, jó 'akon. Jó kót'éego daníł'j', jó 'akon. Haleebé 'ák'inidadikai laanaa 'il'j', jó 'akon. 'Áko kót'éego nihá bíhčq' hwí- déeni' ndi doo 'óo'nééh 'ániit'ée da 'á- k'inidiidaii. Dzqadi yínee' nihił haz'á- néedi t'áa 'ayáhigo nihił hoolzhish, jó 'akon. T'áadoo bée 'ák'idadookáhi da nahalingo náahodilzhish. 'Índa níłtsq- hígí 'ádingo t'áadoo k'i'dólyeet'gi da lá náhadlee, jó 'akon. 'Áadóo dzqadi bee nihaa hwiinít'íinigí, dibé, jó 'akon, ch'il bá 'ádin nádleehgo t'áa 'ayáhigo náhodilzhish, jó 'akon. Jó kót'éego haz'q. Shí kót'éego nish'jigo łahda baa nitséskeesigi kót'éego nabik'itsés- kees łeh, jó 'akon. K'ad t'áa 'ákót'éhé.

NAANISH BÍDAHOO'AAHGI

By Mark Begay (Tuba City, Arizona)

HAJIINÉI

Shí 'éi díí t'áa 'ahookts'íísigo 'ólta' naagháagi bee hadeesdzih nisin. Díí 'ólta'ígíí naakigo 'ahqah nít'i'go baa nitséskees. Jó díí k'ad 'ólta' ts'ídá bidziilgo 'ólta' dooleet. Díí t'éiyá diné yee hááhinoojah. Díí t'éiyá diné yaa yadaakti'. 'Áko kodóo baa nitséskeesgo t'áa 'akéé' dóo náánást'ánígíí ts'ídá t'áa 'ákót'éego náábídzil nisin.

'Éidí t'éiyá Vocational School wolyé. Háálá shí Vocational School-góo 'ííłta'. 'Áájí naazt'i'ígíí shíł bée'hózin. 'Áko ts'ídá t'áa 'aheekt'é nisin. 'Áłchíní, jó 'akon, díí t'ah dit'ódigo nijítéehgo, 'índa t'áa 'áłts'ísídgá' Bilagáana k'ehjí haadzihgo díí n'léi k'ad Academic School-jí dah diigháhgo 'éi 'áájí doo bá nanit'á da. Naaltsoos naakits'áadah dah sinil yółtah. 'Áádóo nówohjí College da daolyé 'éi ts'ídá doo bá nanit'á da. Jó 'éi n'léi naaltsoos 'ádaal'ííjí, 'índa n'léi 'azee'ádaal'ííjí ha'át'íí shíł 'áájí nidaach'id. Professional nidaahazt'i'jí 'éi 'áájí nidayółtahgo 'éi 'áájí binaanish daaleeh.

Díí kojí nihí t'áa bíyó t'áa dadeets'in nahalingo, nihitsiighqá' doo hah nidaalnishígíí, jó 'éi t'éiyá naanishjí yígíí t'áa 'íiyisíí nihá bíchq' hwíídeenigo yá'át'ééh. Háálá nihaa di'dooldah. Níłáhjí naaltsoos bidziilgo wółta'jí t'éiyá 'áłtso dah 'adiilyizgo, nihí yéé t'óó 'akéé'dóo nidíniidahgo t'áadoo nídiidleeł da. 'Áko díí 'áájí yígíí 'éi náá'ólta' bá hólqogo t'éiyá ts'ídá t'áa 'áłtso 'aheekt'éego bidziilgo dah didiikah nisin.

Jó 'éi t'éiyá, jó 'akon, díí t'áadoo le'é kodóo t'áa bihoniyažhí nahalingo bíhoo'aah. 'Éi t'éiyá ké nidoos'osii naagháájí, jó 'akon. 'Índa kin da bi' dahadleesh. 'Índa tsiniheeshjíí da nidaach'iish. 'Índa tsé da kin bee 'ádaalne'góo, 'índa t'íí' bighan nahaz'áqgo, t'íí' nidaadlózgóo, dibé naadlózgóo, jó 'éi n'léi dá'ák'eh naagháájí bił naazt'i'. 'Éi k'ad 'éi t'íí' nidaadlózéé 'áájí chidí naa'na'í t'éiyá 'aghá bee nida'anish. Bee nihwiildlaadí bik'eh ní'áqgo ha'át'íí shíł ni' bee hoolzhółigo 'ádaalne' shíł. Jó 'éi 'áájí bídahoo'aah. 'Íhoo'aah ts'ídá ntsaii 'át'é. Jó 'áko díí ts'ídá yéigo bidziilgo bee 'iinánii 'át'é.

Háálá Naabeehó nihí'di'niinii ts'ídá t'áa 'íiyisíí "Farming" wolyéii, Bilagáana "Farming" deit'niinii, jó 'éi t'éiyá 'aghá bee hinii'ná dadíí'ní, jó 'akon. 'Áko díidígíí biniinaa dah nishoojaa'góo, 'adahwiis'áágóo ts'ídá t'áa 'awół bee bidadoołkaal 'áájí yígíí. 'Íshjágá nihaa dáa'doolyéés lágo. T'óó t'áa hazhó'ó Education bidziilígíí, naaltsoos bidziilgo wółta'ígíí t'éiyá bił hanáohjeeh hanáánáohjeeh lágo. 'Áko daahdzaagogo nihaa di'dooyis.

Jó kwii bee hashni', jó 'akon. Kwii díí Tónaneesdzíi hoolyége 'ashiiké kin 'ádayiilaa. 'Áko díidígíí ts'ídá t'áa 'íiyisíí t'óó Vocational School hoolyégóo da'ííłta'ii t'éiyá 'ádaat'í, 'akon. Naanish naach'id yídahooł'áq'ii t'éiyá 'ádaat'í 'akon. Ts'ídá t'áa 'íiyisíí t'óó 'ájit'í nahalingo 'ádayiilaa. 'Áko ts'ídá 'áłtso bitsí' yishtłizhii t'éiyá 'át'í. Tsé nideit'kaat'ii, tsé deit'íinii bitsí' yishtłizhii t'éiyá tsé deit'íin, Naabeehó dine'é, kiis'áanii dó. 'Aadóo 'índa kin deidleeshii náána. T'áa 'ákónáána-dzaa. Bitsí' yishtłizhii t'éiyá. Naabeehó, 'Oozéi yíłgo 'anáadaat'í. 'Aadóo 'índa "carpenter" wolyé tsiniheeshjíí nidaach'iishjí t'áa 'éi 'anáadaat'í. 'Aadóo 'índa 'atsinilt'ish' naalt'ííjí. T'áa 'éi 'anáadaat'í bitsí' yishtłizhii t'éiyá. 'Aadóo 'índa, jó 'akon, béesh naatsidjí t'áa bitsí' yishtłizhii t'éiyá.

'Áko Bilagáana bee na'anishí nideiyéhígíí ts'ídá t'áa 'ákót'éego bibee na'anishí nideiyé. Ts'ídá t'áa Bilagáana 'át'í nahalin. 'Áko díidígíí bee nitséskeesgo ts'ídá t'áa 'íiyisíí bee 'iiná nisin. 'Áko 'éidígíí nihits'áq' baa dáa'doohkááh lágo. Béesh nihqah dah naaz'ání danohłiinii, naat'áanii danohłiinii, 'ólta' nihá bidadoołkaalii, haleebee nihá 'ádaat'í díí nihá deínóhts'in. 'Adahwiis'áágóo kót'éi naanish bínida'niltingo nihá bąqah ní'áqgo nihá 'adaahlééh. T'áa 'ákódí dooleet.

I went to a vocational school in the old days. We miss this type of training in our present schools, and feel that vocational work should receive greater emphasis. Also, some of the unschooled adults should be encouraged to take up vocational training, so they will not always be lagging so far behind. Some of the Navahos and Hopis who live around Tuba City, and who had some vocational training under the former school system, have built a fine stone house. Everything was done by Indians: by Indian masons, Indian painters, Indian carpenters, Indian electricians, etc. This shows what Indians can do if they can get the proper training.

NAABEEHÓ DINE'É — — — — —

Our Tribal Council has been asking for more schools and hospitals. However, it is sometimes hard for Congress to understand our needs, and difficult for them to believe that our requirements are as great as we describe them to be. This is our own fault. Our own people do not encourage their children to go to school. And many of our people set poor examples for our children. Parents who drink, gamble and carry on cannot help but set bad examples for their children to follow.

We hope that this \$90,000,000 will prove to be a real benefit to our people. We need schools and training for our children as a protection to our natural resources. The Indian Office should most certainly be retained for our protection — otherwise white people from the outside will soon beat us out of everything we have.

But let's not be hasty in adopting the General Grazing Regulations. We do not yet understand it. If it takes two years to understand it, then let's take two years. We do not want to harm our people in the future as we have done in the past through our hasty, ill-considered decisions.

People should be encouraged to accept off-reservation employment. Many people make good money, and have a good living. Of course there are those who throw their money around foolishly, and return home with nothing. We should save our money to tide us over crop failures and poor years.

Shádi'ááh biyaají kéyah South America wolyéego dah si'ánígíí bikáa'gi 'Indins danilíinii t'a' Kalahá daolyéego kéedahat'ínígíí díí Naabeehó dine'é hajiinéi daaniigo bahane' nidaazt'i'ígíí k'asdáq' t'áa bił 'aheekt'éego bahane' nidaazt'i' lá 'áldó. Jó 'éi kót'éego bahane' danít'i' lá:

"'Ałk'idáq' díí Kalahá dine'é ni' bił'áahdi kéedahat'íí nt'ée'. 'Áko wó-dahdée' 'ahookts'íísigo yah 'i'díidíingo dajiiłtsq' jini. Hashkééjii naat'ááh nilíinii 'éi Kaboi wolyé jini. Díí hashkééjii naat'ááh nilínee ha'át'íí shíł tsídi shíł 'áníigo yidiizts'áq' lá jini. 'Áádóo tsídi 'ánínee'góo dah diiyáá nt'ée' díí yah 'i'díidínee'dée' tsídi 'ání lá jini. 'Áko díí yah 'i'díidínee'gi 'éi 'ahookts'óóziigo yah 'ahoodzq'ago 'áádée' yah 'i'díidíin lá jini. Hashkééjii naat'ááh jilínígíí 'ayóo jineesk'ahgo biniinaa díí ni' bighá hoodzánée góne' doo hóhóoghah da lá jini. 'Áko díí 'ahoodzánée gódei hadeesh'nahgo 'áádóo dídeesh'ííł ch'ééh jiniizíí jini. 'Áko t'óó ná-t'áq' níjídzáago diné t'áa 'ádaałts'óozígíí t'a' 'ákq'ó názhni'eezh jini.

Díí diné 'áadi názhni'eezhgo 'ahoodzánée góne' yighá dahaas'na' jini. 'Áko shíł 'éi ni' náánaáłta' yikáa'jii' hahaskai. Nt'ée' díí ni' bikáa'góo t'áadoo le'é tsin bineest'q' ts'ídá niná-neel'áq'ii jóyq'ági 'át'éego bee 'áda'aziin lá jini. 'Áádóo t'áadoo le'é tsin bisq' da 'ádaat'íi dó dahólq' lá jini. 'Áko 'éi t'áa 'áłtso t'a' nídajiiizláa' dóo díí kodi dahólq' lá dajiniigo hashkééjii naat'ááh nilínee bich'í' bidah 'adajiiiznil jini. 'Áko 'áádóo díí ni' bikáa'gi t'áa 'íiyisíí hózhóní lá dóo t'áa 'áłtsoní bee 'áda'aziin lá dajiniigo nt'ée' bił nídahojoolne' jini.

'Áádóo hashkééjii naat'ááh nilínee 'ání jini. "T'áa shíł 'aaníí hózhóní, dóo t'áa 'áłtsoní bee 'áda'aziin ndi díí tsin bisq'ígíí t'a' shich'í' bidah 'adasook't'e' 'éi bee baa nitséskeesgo 'aadi 'anoonéet hólqogo 'át'ée lá," ní jini.

'Éi shíł díí tsin bisq' t'a' bich'í' bidah 'adajist'e'ígíí yee yaa nitsékeesgo 'ání. 'Áko ndi ni' bikáa'gi hajiiskai yéé 'éi nihí t'áa kodi kéedahwiit'íi dooleet dabizhdíiniid jini. 'Ákwe'é t'áa 'íiyisíí baa saad hólqogo ná'ahóónáád jini. Hashkééjii naat'ááh nilínígíí t'áa kq' kéedahohł'í, háálá kwe'é 'anoonéet 'ádin ch'ééh hałníigo t'a' ni' bikáa'jii' hadajiiizná jini. "'Azhq' t'áadoo le'é bee 'áda'aziin dóo hózhóní lá ndi 'áadi hadahisoonáago dadínóohnéet lá; 'éi bąq' dooda nihidishni," ch'ééh hodíiniid jini.

Ni' bikáa'jii' hadajiiiznánée 'éi 'áádóo 'anoonéet bił 'ahaa ch'íjikai jini.

(Page 6 bikáa'gi baa nááháne'.)

'AWOO' HAHA'NIIŁGI

By Willie Cisco (Lukachukai, Arizona)

Shí díí 'azee'ál'í baa nísíst'íídígíí díí t'áá 'éí bigháqghj' naazt'i'ii bee ha-náánásdziih. Haa shíí níttsogo t'áá shí síttsiits'iin biyi'dóó bééhasinígíí tsosts'i-ts'áadah nááháiídáq' diné bee bíká 'a-náshwo'go hahoolzhiizh ni' díí Lók'ai'-jígai haz'áqgi. Doo t'áá díí shíł haz'á-nígí t'éiyá diné choyoos'ííd da. Níléí Tółikan hoolyé bíhoneel'áqgo, 'índa Tsé Łichíí' dah 'azkání, 'índa Tsé Nitsaa Deez'áhí, Bis Dootł'izh Deez'áhí. Ła'ts'áadah náhásdzooígíí 'éí biyi'gi bééhózinigo diné bíł béédahózin. 'Awoo' haha'níł naagháagi lq'ígóó bee diné bíká 'eeshwod silíí' k'ad.

Jó 'áko 'ákót'éego ha'át'ii da bee 'ahíłká 'anijíjahgo baa na'aldeehgo yá'át'ééh, ha'át'ii da bee tsíst'a 'iil-dééh nilíí góne'. Tsosts'idts'áadah nááháiídáq' díí k'ad Lók'ai'-jígai haz'áq góne' diné doo hazhó'ó baa 'áháyáq da. 'Índa bąq dah dahoo'aahgo doo ts'ídá 'azee'ádaal'íígóó ndaajaah da. 'Índa bee bide 'ádahooníłii, t'áadoo le'é ts'íih niidóóh nídadiłnihii doo ts'ídá 'ayóo bee bíhoneel'íi da 'íídáq'. 'Áko 'íídáq' díí 'awoo' haha'níłgíí shinaanish 'iishłaa. Bilagáana 'asdzání bi'ée' daalgaagíí "nurse" nilíigo, 'éí sidáá nt'ée' Lók'ai'-jígai. 'Índa Father Clementine wolyéego 'aldó' 'ée' neishoodii Ła' sidáá nt'ée'. Jó 'éidígíí bíł 'atłch'odasis'ni'go, 'éí shá bíł bééhózingo kwe'é nidashiil-nish haa shíí nízahj'. Tsosts'idts'áadah nááháií dóó wóshdée' hahoolzhiizhígíí, tádiin dóó ba'aan t'áátá'í yę-dáq' dóó k'ad díí dízdiin dóó ba'aan tseebíí j'í yookkáłgíí t'áátáhagi 'át'éego shinaanish yit'ih.

Nahonitł'a dahaleehgo, hashtł'ish dahaleehgo, 'índa deesk'aaz dahaleehgo, 'azee'ál'í bich'áqgh nahonitł'a dahaleehgo t'áá shí choosh'í. 'Ákót'éego diné bíká 'anashwo'. Bee na'anishí 'éí shee hóló. 'Índa 'azee' dó' shee hóló. Bééhasin 'éidí. 'Índa díí bee na'anishí 'atłq'ádaat'éii, t'áá 'atłsoj' bee nida'anishii 'éí shee hóló. Doo biniiyé 'íłta' da ndi k'ad kót'éego biniiyé dah 'eeshłééł.

Diné, 'asdzání, 'índa 'atłchíní da t'áá 'atłso bee bíká 'eeshwodii shinaaltsoos t'áá 'át'é bik'i sinil. 'Bízhí' naaltsoos bíkáá 'adaashłe'. 'Índa yookkáłgi, 'ákwe'é 'íídáq' bá nishishnishii 'éí t'áá 'atłso bíkáá 'adaashłe'. Jó 'áko niyooch'íidgo 'adiní shizhdíniid shíí 'éí naaltsoos shá jidínóot'íł.

'Áádóó diné 'ákót'éego biwoo' hadashníłgóó dóó 'asdzání 'ákót'éego binaashnishgóó t'áá 'atłso naaki da yíłkáahgo baa náánishtaah. "Doo 'ánisht'éhé da, náádiisdzá, 'ahéhee," daaní Ła'. Ła' yik'é nida'iilé. Jó kó-

DINÉ BIZAAD

By Tsosie Brown (Tuba City, Arizona)

Naabeehó niidliinii t'áá nihí nihi-zaad bee 'ak'e'elchiigo Tségháhoodzá-nígí Naabeehó binant'a'í béesh bąq dah naazniliigí 'átah njidleehego Bilagáana bizaad bíł 'atłch'í' ninádaj'nił doo.

Diidí béesh nihąq dah naazniliigí Tségháhoodzániidi bee nihá náhoot'aahgo 'átah nádleehegíí t'óó la' t'áadoo le'é nihich'í' hadahat'ééh shíł doo ts'ídá t'áá 'íiyisíí bik'idazh'diyiitj' da nahalin. Haalá yit'éego 'ályaago t'éiyá nihá yá'át'ééh dooleet lá. T'áátáhago haz'áq diidí Naabeehó bizaad wólta'ígíí t'áá la' 'íiyisíí nihá choidoo'íł nisin díí k'ad 'átah náá'ádleehe' góne'. Naaltsoos t'áá 'atłso nihich'í' ch'íhinidééh shíł t'áá honitłóo'go t'áadoo ts'íł yil'ini t'ah doo hah 'átah da'azł'ígóó díí naaltsoos béeda'alne' dooleet t'áá nihí nihi-zaadígíí bee. Díí naaltsoosígíí doo béé'ályaagóó doo baa náhát'íi da dooleet. Háalá haa shíł néeláq' ni'iidz'íh nłáahdi 'ata' hani'di 'éí bąqgo shí 'iinisingo diidí diné bizaad wólta'ígíí t'áá náasgóó nihá yit'ih dooleet nisin. Shí k'ad kót'é shinant'a'í.

Many new propositions which come to us are not understood by us. The question is, how can vital business matters be so presented that we can understand them? One way is this written form of our Navaho language, which could be very useful to us in our councils. Adequate translations in written form could be made before meetings and presented to us in our own language. We could postpone discussion of anything not presented to us in our own language. This could be of real benefit to us.

STATEMENT OF POLICY

IN the present issue of this newspaper there will be found several articles prepared by Navahos. The express purpose of this publication is: (1) to provide a medium for the dissemination of information among the uneducated members of the tribe, and (2) to provide a medium of exchange wherewith thinking Navahos can share their views with others of their tribesmen on a reservation-wide basis. All articles prepared by Navahos shall carry the name of the author, and shall be accompanied by an English summary. The views expressed in such articles do not necessarily represent those of this Agency, nor of the editor. It is our hope that an ever-increasing number of Navahos will contribute regularly with the end in view of ultimately making this publication a paper by and for the Navaho people.

t'éego baa naasháago 'át'é díí.

'Áko 'ákót'éego ha'át'ii da béedahojisínii 'ahidiníłnáago bee 'ahíłká 'anijíjahgo 'éí ts'ídá yá'át'ééh nisin. 'Áko 'azee'ál'í haz'áqgi baa yinisht'í. Háalá shíł bééhózin 'éí bee 'át'é. 'Áají 'éí k'ad t'áá 'ákót'éhé.

I learned to do dental extractions about 1931 from Fr. Clementine and a nurse who were then here at Lukachukai. I take care of people all around this area. I have most of the required instruments, and I keep a record of my patients, so if you do not believe me, I can show you. Some people pay me for my services; some just say thank you. I think that it is well that we help one another in this way, especially in view of our lack of adequate medical and dental facilities on the reservation.

BIT'A'AZHAH ŁÁNÍ

By Willie Cisco (Lukachukai, Arizona)

'Atłk'idáq' Nóoda'í 'anaa' jini. Nóoda'í bááhádizidgo. Nagháí Ch'íní-líídóó yaago, haa'í shíł dahooghan ní-t'ée'go t'áadoo hooyání Nóoda'í hak'i dah yizhjee' lá jini. T'áadoo dajoo'ini t'ah nt'ée' t'áá 'íiyisíí kodéé', t'áá 'áyí-dídeé' łíł' bíł yijah lágo dajiiłtsá jini. Hastiin léi' Háázah wolyéé nt'ée', 'éí ts'ídá t'áadoo 'ákóq' t'éiyá yáłti' nt'ée', niyá'ahodilti' t'éiyá nilíigo. 'íiyisíí bízhí' nilíinii t'éiyá Bit'a'azhah Łání wolyéé nt'ée' jini. Jó 'éí díí ts'ídá t'áadoo 'ákóq' t'éiyá yáłti'go, t'áá 'áyídígoó bíł 'ahąq dahaghan nt'ée' jini.

Bideezhí nilíigo Łahj' bighan. Bí dó' Łahj' bighan. T'áá 'ahánidéé' da'dildon yiits'a'go ch'íjilwod nt'ée' t'áá 'ahánigí k'aayéel bigąqghah dah siyíigo yilwoł jini. T'áá shíł 'áko ch'íjilwod yéé hanaa' bich'í' cho'joos'íid, doo hóosiHgóó. "Shínaa'í," bijini jini. "Ha'á-t'íi yee," níigo bizéé' ts'itł'ah yiits'a'go yigáát. "Hájigo yee' dooleet, shínaa'í? 'Aadéé' Nóoda'í doo 'asohodéébeezh da, háajigo dah didiijah, háajigo yisdá diikahgi 'át'é? Shínaa'í, Bit'a'azhah Łání," bijini jini. "Hájigo lá dooleet, k'ad ch'íjdiitahgóó ląq," níigo bizéé' ts'itł'ah níigo t'óó hats'ąqj' yigáát jini.

ŁAHGO 'ÁT'ÉEGO 'IINÁNÍGÍÍ

Senator Watkins wolyéego Wáashindoondi 'atah dah sidáhígíí naaltsoos Ła' saad yee haidiilaago Wáashindoondi beehaz'áanii 'ádeit'íigo dah naháaztánigíí yiyaa niiníłtsooz jini. Díí naaltsoosígíí 'ániigogo 'éí, Congress danilíinii t'áadoo le'é Naabeehó dine'é dóó Kiis'áanii da yee náás dookahii bá baa nídajit'íi doleet ní jini. Díí naaltsoosígíí bee lą 'azł'ígo shíł Wáashindoondi Congress daolyéego beehaz'áanii 'ádeit'ínigíí Naabeehó dóó Kiis'áanii yíká 'anájahgo t'áadoo ts'ídá nízaad nihoolzhishí Bilagáana dah yikahádi dah yikahgo 'ádeidoolíł. Kódzaago 'índa diné dóó Kiis'áanii nłéí kéyah bíkáá 'adahwiis'áagóó t'áá 'atłsogo Bilagáana yitł 'atłah nikidadidooldah. Wáashindoondi 'yíłak'ee hadookahgo t'áá bí danizingóó Bilagáana bitahgóó naanish yee 'ák'idayíłdzíł dooleet, ha'níigo yiniyé naaltsoos niiníłtsooz jini.

Senator Watkins has introduced a bill into Congress designed to serve the needs of the Navaho and Hopi Indians. It would provide for the rapid acculturation of the Indians, and the discontinuation of federal wardship at an early date.

HÁJINÉÍ

T'áá ni' bitł'ahdi kéedahat'ínéé 'éí doo bąq daat'ééhgóó 'aniné t'áá géed kéedahat'í jini.

'ÓLTA' TL'ÓÓ'GÓO NIHA BÉÉHO'DÍLZIN DOOLEELII

By Lee Bradley (Kayenta, Arizona)

Ts'ídá 'ólta' t'éiyá yéigo baa ní-deiit'í. 'Áko díí k'ad béeso nihá ch'é-níí ha'nínígíí da'ólta'ígíí t'éiyá t'áá 'íyisíí bidziilgo nihá 'ádadoolníí. Jó díí t'éiyá bee 'ahii' naanéikah nahalin. T'ah naghái yéedéé' 'á' da'íínííltá. 'Íí-dáq' nihida'ólta' t'áá dahayógi 'át'éego baa nitsídeiikees. 'Áyqá t'áadoo le'é t'áá bíł dahólóq' nt'ée' da'ólta'. Siláagogóo da bídahoo'aah nt'ée'. 'Índa kojí naanishígíí bíł danít'i'. 'Áádóo híléi t'áadoo le'é bee 'iináa dooleefígíí t'áá bína'niltin booshk'iizh danít'i'go. Díí bídahwiilzááh. 'Aadóo wóshdée' hodeeshzhiizhí 'éi yéé t'áá 'ałtso bąqah 'ádin. Béégashii nídei'nihi 'ádaat'ei da, tsíłkéi yídahoo' aah. 'Índa kodóo híléi naa'ahóohai naatseedgi da t'áá 'ałtsoni bee 'iináanii t'áá 'ooshk'iizh nít'i'go bíhoo'aah nt'ée'. Da'íínííltá dąq' 'ólta' t'áá shághqadídóo baa neikai, naaltsoosígíí. Kodóo náánáłahj' yígíí 'éi naanishígíí, jó 'akon. 'Áko 'íí-dąq' tsíłkéi da'ííłta'ii, ch'ikéi da'ííłta'ii t'áá 'ałtso, 'azháanee' doo naaltsoos t'éiyá 'ach'j' nideidiis'nil da ndi naanishígíí t'áá 'iyółta'go, naaki da, táa' da, dji' da béédááhah ndi 'ólta'ígíí yóó' 'adeidi' aahgo naanishígíí náás deidiit' t'ééh yists'ihgo yídahoo' q'ąq. 'Áko 'éi k'ad 'íí-dąq' da'ííłta'ii t'áá yá'át'éehgo yikah. Díí kóoní k'ad 'ąqgo da'ólta'góo 'á' dayílníish. 'Índa kodóo tsíłkéi ch'ikéi háánoot'j'ii t'áá yee nideinitin. 'Áko t'áá 'áníłtso 'ákódeiniidzin, bídahwiilzááh. 'Áko k'adígíí t'éiyá 'aadéé' náás deetz't'ígíí t'áá 'ałtso bąqah 'ádin silj'. Naanishj' bąqah nít'i' yéé t'áá 'ádin. 'Áko t'áá 'awofí bee bídahwiilzááh. 'Áko 'áadi bee nitsáhákeesgo nát'ąq' ní'déest'j'go kóoní bee 'ahqah ninádeikah nahalin.

Jó doo yéigo 'ajíłłta' da ndi t'áá hóhí bá 'ájít'éego kodóo 'íiznízingogo bee yá'át'ééh hidinaah lá. Jó k'ad kóoní 'ákót'éego yee yádaakti' 'á' naazj. 'Áko t'áá 'aaníí 'át'é. Jó nihíł béédahózin. T'áadoo le'é yinaalnish, 'áadi yídahodiil' q'ąq kodi yá'át'éehgo yee náás dayíkááh.

'Áko díí k'ad kóq tsíłkéi, ch'ikéi háánoot'j'ii 'ólta'ígíí hózhq yéigo nihá bidziilgo 'ádoolnííł, jó dadii'ní. 'Áko náásgóo yídahoo' q'ąq'góo 'ólta'j' yígíí yilááh dahinisée ndi, 'áko ch'ééhékááh. Kojí naanishígíí dayíłtsoodígíí, yídahoo' aahígíí, jó 'éi yee 'íighah nilj dooleet. Jó díídi biniiyé t'áá hazhó'ó dayíniikeed.

'Áko díí k'ad béeso 'ąq ch'é'niíł ha'nínígíí bíł nít'i' dooleetii t'óó'góo da'ólta'góo, nihinídahaszogóo yee nihéedahósin dooleetii nihá bóoltq'go 'ádazhdoolíł, nihinant'a'í dajíłinií da-

dii'ní. Jó 'éi díí 'ááłdishniinii 'éi, jó 'akon. 'Éi k'ad níláhj' Yootóojí náhasdzooígíí, 'éi doodago Hoozdoj' náhasdzooígíí kodéé' Wáashindoon be'ólta' dóo hááyáii, 'aadóo nówohji' náás 'ólta' bidziilii bíhwiideesh'ááł, naanish bidziilii bíhwiideesh'ááł nízingo bíł 'adáhóóniidgo. Jó kodóo k'adígíí 'át'éego 'éi doo nihá nidzin da nahalin. Wáashindoon be'ólta'j' 'ííłta'go, kohgo 'ííłta', kojí niníyá, jó daaní. 'Áko ndi 'áájigo doo nihá béého'díłzin da nahalin. Doo lá bíínighah da ni dabi'di'ní. K'ad nanihínítaah. 'Éi bąq 'ádadii'ní. Kodóo nihitsíłke' é haa shj' néelq'q' siláagogóo 'ataayá, nináhaaskai. Kojí Wáashindoondéé' béeso bá sinil. 'Áájí yik' é 'íídołłtahii bá hólq. Jó kót'éego nihíł béédahózin. 'Áko tsíłkéi, ch'ikéi 'ákq nidaaskaii baa deet' q' nilj ndi kodóo ch'ééh dayókeed. Naaltsoos hadeidile. 'Ółta'góo t'áá bidziilgo 'íí-deeshtah danízingo kodóo yiniyé naaltsoos hadeidile. Wáashindoon bi'ólta'góo 'ííłta', naakits'áadahígíí lá yíłta'ni, daaní ndi 'áájigo t'áá hastáníj' ni'ídzá bíighahgo nihá deinił'j'go, 'áko híléi 'ólta' bidziilgóogo doo bíínighah da dabi'di'níigo t'óó ha'át'íí lá 'ahayóí lá, daanígo yąqah dabíni'go ninádahakááh. T'áá níík'e náás dah dayíkááh ndi, náásgóo danízin ndi díídíígíí bee 'át'é. 'Áko díí kéyah Naabeehó bináhasdzooígíí biyi' t'ááłáhago 'ákót'é.

Díí k'ad yínishkeedígíí, dayíniikeedígíí 'áko 'éi díí bee nihéého'díłzin dooleefígíí 'éshjéé' dooleet dadii'nínígíí jó 'akon. Lók'aah Niteel hoolyéédóo t'éiyá háát'i'. Tsíłkéi díkwíí shj' 'ałtso da'ííłta'. High School wolyéii 'ałtso dayíłłta'. 'Áko siláagogóo nidaaskai. 'At'ééke dó' t'áá 'ákót'é. Díkwíí shj' 'azee'ál'j' yídahoo' q'ąq. 'Éi 'ákq binii-t'aa dabi'déékeedgo 'ákq siláago yisdá dayii'éeshgo 'akéé' nidaaskai. 'Áko nináhaaskai. 'Áko 'éi 'á' 'ólta' bidziilgóo deeshááł daanígo naaltsoos yee hadeidile. 'Áko 'éi t'áadoo háágóo da niyátéhé, 'lq'ąq, 'éi lá 'éi bééhózin ni daanígo 'éi t'éiyá 'ahikááh. K'ad díkwíí shj' 'áádóo tsíłkéi, ch'ikéi, náásgóo dayíkááhii, 'ólta' yídahoo' aahii, 'éi t'éiyá bich'j' baa hadlee' nahalin.

'Áko nihí kojí t'áá Wáashindoon bá da'ííłta'j' yígíí tsíłkéi k'ad 'ąq 'ákót'é. T'ąq' hahaskai. Doo há bid'i'niidzj' da. Haa'í yee' t'áá bínáádíneeshtah daanígo, jó 'akon, Bilagáana da bíká 'anájahgo, t'áá tídzí'ahí da 'á' 'adahaaskai. 'Íyisíí t'ąq' haa'níłj' t'éiyá 'aghá. Jó díídíígíí t'éiyá t'áá 'awofí bee bídahwiilzááh. 'Áko díí k'ad béeso 'ąq nihá ch'ínááneedéhígíí 'ólta' bidziilgo dayíniikeedígíí, jó 'éi t'áá nihá besh-

jé'go 'ádazhdoolíł. 'Áko náásgóo, kodóo tsíłkéi k'ad da'ólta'ii, ch'ikéi da'ólta'ii, jó 'éi k'ad yii' hahaskai dóo, 'á' naakits'áadaháj' bee nahaz'q. 'á' t'áá tseebíij' bee nahaz'q danihitahgóo. 'Áko 'éidígíí yídahoo' aahii náásgóo College hoolyéégóo 'atséékéezgo kodóo naaltsoos haidoolíł. 'Ółta' bééhózingo, nihá beshjéé'gogo. Nihá bí'diidlidgogo. Jó 'áko 'éi bee doo nani-t'agóo kodóo tsíłkéi léi', ch'ikéi léi' 'ákq 'atséékéezgo, t'áá hooshch'j', 'Lq'ąq, 'éi lá k'ad 'íłj' ni. Bee bí'diidlidii lá hólq ni. Bee 'ólta' nihíł bééhózinii, bee bééhoniilzinii lá hólq ni, jó 'áádóo háíníyáá lá. Kóq 'lq, nihíłááh, yéigo 'ánit'j'. Jó kodóo na'nitin yee 'ach'j' hadahadziih. 'Ółta' yinidani-deehii, "T'áá 'aaníí 'adíníigo, yá'át'ééh 'ánit'j'go nizhónigo lá bíhwiidíłł-ááł ni. Kóq lá ná'ąq 'át'é ni. Diné nilj lá ndi t'áá bee ná haz'q." Jó kodóo nizhónigo 'índa tsíłkéi náás didookah. K'ad 'át'éhégi 'át'éego 'éi na'nizhoozh 'ádin nahalin. Kodóo tsíst' ahiikááh. Tsékooh bidáa'j' nihiiikááh. Níłááh wónaanídeé' 'ólta' t'óó bidááh háníigo dah si'ąqgo kodóo bee ha'naa ni'doodáakti' 'ádin. Jó k'ad kóniit'é. Díík'ehgo k'ad kééhwiit'j'. 'Éi biniinaa 'ólta' ch'ééh 'íil'j'j' t'éiyá 'aghá. Doónee' doo niidzin da ndi, laanaa danízin tsíłkéi. 'Áko ndi tsíst' ahakááh. Bee tsé'naa nidiidáakti, bee tsé'naa ni'doolzhoshii, bikáá' tsé'naa nihonít'i' dooleetii, jó kwe' é nihi-Wáashindoon doo nihá hasht'ejilaa da. Bee nihaa joozhchid nahalin. Jó díí 'ááłdadii'ní.

'Áko 'éi kojí, jó 'akon, Bilagáana-jí yózhigogo "State Accredited School" níłeh. 'Áko State-déé' "recognize" 'áyósin dooleet nihi'ólta'ígíí, jó díí 'ááłdadii'ní. 'Áko kojí dinéj' bee wójj' t'éiyá t'áá 'ádin. 'Áko t'óó bee 'í'diidlidgo, bee 'ééhózinii, k'ad díí t'éiyá dadii'ní. Jó 'áko t'áá 'éi nilj nahalin. 'Áko 'éidígíí bąqahgo t'áá 'á' hazhó'ó t'áá díkwíí nááhah dóo díí tsíłkéi da'ólta'ígíí naaki da, táa' da, nááhah dóo 'á' dji' nááhahj' 'ałtso yii' hahakááh díí kojí nihá hólóonii. T'áá 'á' 'áádóo náás dit'ééh nilj, 'áko kojí nihá 'ályaago.

'Áko tsíłkéi haa shj' néelq'q' náás dookah. Kojí díí k'ad siláagodéé' bich'j' baa hadlee'ígíí, 'ákq nidaaska-ígíí, 'á' t'áá bíł chohoo'j'go yaa nitsé-keesii, jó t'áá bee bíká 'oolwodgo ts'í-dá t'áá díkwíí da 'anáánáo'níł laanaa. Jó díí nihíł nidaajeesh. Kodóo díí nihá beshjéé' silj' dóo, bee nihá bí'diidlid doo, k'ad da'ólta'ii 'ąq hadookah. T'áá 'áko 'ákóne' ahidookah. Ha'át'éégóo da yáál bá ch'ínát'áahgo, 'áko 'á' t'éiyá

'ÓLTA' TL'ÓÓ'GÓÓ — — —

tsxjijgo náás diikah. 'Áko doo tseebí-diin nááhaidqá' la' baa ní'diildee' ní dadii'nii da dooleet. Kót'éego la' t'éiyá tsjij náás diikah. T'áadoo 'ólta' nihá bínáá'diidlid dago 'éi t'áá 'ákót'éego 'ahóyéel'á. Kojí naakits'áadah ígíí sinil wólta' ndi, naanishígíí t'éiyágo, 'áájí t'éiyá sih nilj. 'Áajj' t'éiyá yik'idiikááh. Kojí naaltsoos noodahqajj 'ayahdi neheleeh. 'Áko 'éidígíí bits'qaggo, 'áko kojí nihá bídi'doodli. Ts'ídá t'áá 'awofí bee daniidzin. Laanaa dadii'niiigo 'át'é. 'Áko 'ólta' bidziilii dadii'ní. T'áá níléidéé' 'áko dadii'niiigo hoolzhiizh. Hastóí t'áá 'éi t'éiyá ch'ééh nihá náás dah deilts'q' nahalin.

'Áko díí k'ad 'ákót'éego bee náás diikah. 'Índa naanish bá hooghan dooleet. Naanish hahíílaá dóó, naanish bíhoo'aah dóó, jó díidígíí 'áldó' hastóí dayókeed. 'Áko 'áájí t'áá booshk'iizh nít'i'go bídahwiilzááh dadii'ní-nígíí 'ólta'í sání daniidliinii, jó díidígíí t'áá bóoltq'go nihá 'ánalyaago. 'Ídídá' da'íiniilta'dqá' ké 'ál'í da, ké 'ánál'í da bídahoo'aah nt'éé. 'Índa 'éé' 'ál'í, 'áfk'ihodé'nilgo, chaléeko da t'áá bik'iizh naastsoozgo, kqó baa neildeeh leh nt'éé. 'Índa béégashii naach'id, 'abe' hasht'e wólin. Kóoní naa'ahóohai bee 'iinánii 'át'é, kóoní baa 'áháyáqgóó, bisóodi da 'ádaat'éii, k'íí' 'ádaat'éii, k'íí' bee da'íníishgi, k'íí' naat'eeshgi, jó díí yéé t'áá 'át'é 'ádin. Haa shíí néelqá' naanish. Béesh doot'izh yitsidgóó da. Tsinaabqas 'ánál'í, 'Índa bééhagod 'ánál'í, bee nihwiildlaadi, háiida doo kéyah bee bini'doonishii 'ánáálníitii, díí bíl 'ahqah nít'i' nt'éé. Kojí hooghan si'qaggi tsiniheeshjii' ha'át'éegi da haakeesgo kóoní bíl 'anída'doolkaqgóó biniiyé 'á' háádooch'ish dóó didoolkqogóó. Hooghan bee hash-t'e doolníí. Bikáá' sikaadii bee bina-anish, díí la' t'áá 'ooshk'iizh nít'i' ní. K'ad la' 'éi 'ádin. Ha'át'éego lá 'át'éé lá? Jó kodi bídahwiilzááh. 'Áko 'éidíyígíí t'áá nihá nínalyáago, nihitsítke'é, nihich'eeke'é bá nínalyáago, jó kodóó t'áá 'éi 'ólta' yilááh dahineesqá dóó, naadiin dóó yówehji' 'adahineesqá dóó naanish yíhodiil'qá'ii, jó kodóó yee 'atah ch'idoogáál. Kodóó binaanish dooleet. 'Áko 'ólta'jii yígíí t'áá yí'oh níníyáa ndi, doo 'áktso yiyíífta' da ndi kodóó yee 'atah nilj dooleet. Be'iina' nilj dooleet. Kodóó ba'áłhíní nááhásdlj'go yee neinitin dooleet. "Shí kwe'é shí'oh 'anééfta'. Kodi nááhaidi 'Índa 'ólta'jii' dah diiyá. 'Éi biniinaa bi'oh nééfta'." Díidígíí ba'áłhíní yee yinoottjij dooleet. "Éi baq k'ad kóoní, sha'áłhíní, nihich'j' 'qá 'át'é. Haleebé 'ádaht'j' deitniigo yideiniyodgo, jó 'áko naaltsoos si'qajj t'áá doozhoonígo nideididooléet. Yídahwiidool'áál,

T'ÁADOO LE'É T'ÁADOO T'ÁÁ HATSXJILGO BEE 'ADÁ NDA-HODIYIIT'AAHIGO YÁ'ÁT'ÉEH

By H. T. Donald (Shonto, Arizona)

Díí diné bikéyah náhásdzooígíí biyi' kééhwiit'ínígíí níléi ha'a'ahdée' naaltsoos nihich'j' ch'íhinidéhígíí, 'éi doodago t'áá nihidine'é hadeidile'go yaa nídaat'j' Tségháhoodzánigi. Resolution deitni Bilagáanak'ehj. 'Éi doodago naaltsoos bee 'áda nihodiit' aahígíí daats'í wolyé. Díidígíí Tségháhoodzánigi baa náhát'jigo, biniiyé 'álah ná'á-dleehgo ts'ídá nizhónigo baa náhát'jii laanaa daniidzin 'á' nísíidzj. 'Ákohgo nihit dah nahaz'qáqgóó nihidine'é ts'ídá 'áktso yee lq nízingo, kohgo 'Índa béesh baqah dah si'ání niidliinii bee lq 'iidleel laanaa niidzin. 'La' t'áá 'íyisíí haneetehee bee lq nda'iyiidleeh. 'Áko doo hazhó'ó nihit 'ákódaat'ée da 'ákwe'é. Ts'ídá t'áá 'íyisíí yéigo nabik'iyátigó 'Índa bee lq 'ooleetgo, kót'éego t'áá 'íyisíí laanaa daniidzin nihit dah nahaz'qáqgóó. Díkwíí shíí nihich'j' hadahineezdee' k'ad. Nléidéé' t'áadoo le'é baa nídahat'íinii. Haneetehee beé lq 'ooleet. Bikéé'dóogo nihidine'é doo bíl 'ákódaat'ée da nínáhiikáahdi bee bíl dahwiilni'go.

'Ha'át'éego lá nihaa yisíninahgo haneetehee díí bee lq 'asíníí' lá? náadanihidi'nii leh. 'Áko 'éi biniinaago ts'ídá yéigo nabik'iyátigó 'Índa bee lq 'ooleetgo, 'Índa ts'ídá 'áktso yiniihgo

booshk'iizh nánít'i'jii naanish. 'Áko t'áá 'aheeníktso nahalingo 'ahqah yoot-ts'q' dooleet. Jó díí t'áá 'awofí bee laanaa daniidzingo 'át'é. Díí k'ad t'áá 'ákót'éhégo sánii niidlq'í, 'ólta'í sání niidliinii baa nída'iikqah. Bídahwiilzááh. 'Éidígíí k'ad nihinant'a'í jilíinii yáál nihich'j' ch'ízhdee'aahii t'áá 'íyisíí baa nídahwiikqah 'áko díí nihá 'íjótq' dooleet, dahwíinii'niiigo 'éi baq baa nídahwiikqah. Kót'éego nitsiikeesgo 'át'é.

At present there is no one thing which is receiving greater attention from us than the matter of education. Those of us who went to school in former times look back upon those schools as fine institutions. Nowadays graduates from government schools, and veterans, often want to go away from the reservation to continue their education. They are too often unable to do this because our reservation schools are not State accredited institutions, or else because the aspirants lack the required educational background. Only the non-government school at Ganado is accredited. We want all our schools to be accredited.

Also, many of us who went to school in former times note with regret the present lack of a vocational program such as the one we had in our day. We learned many things which could help us to make a living even if we did not continue our schooling through High School. At present most of our people are too old at the time they enter school to go very far. So vocational skills are of great value to them. We learned such skills as tailoring, even to making complete suits of clothing with vest and all. We learned wagon and building repair, dairying, farming, poultry-raising, etc. If money is now appropriated to give us an adequate educational system, we beg that this program be reinstated.

'Índa bee lq 'ooleetgo laanaa daniidzin nihit dah nahaz'qáqgóó, nihidine'é bá nísíidzjigóó kót'éego baa nitsideiikees 'á'.

Háálá, 'akon, naaltsoos doo nihit bééhózinii ts'ídá 'aghá 'áníidlqá' 'éi bee 'át'é. 'Íilta'ii 'a'oh 'áníilt'e', 'akon. 'Éi biniinaago. Ha'át'éegishq' t'áá 'íyisíí bee nihit bééhózin dooleet. Jó naaltsoos doo bééhoniilzinígíí, 'éi bee 'át'é. Haa shíí néelqá' di bikék'eh nídahodiilzhíish ndi doo nihit béédahózin da. 'Éi biniinaa ts'ídá nizhónigo nabik'iyátigó 'Índa bee lq 'ooleet laanaa daniidzin. 'Éi kojí Tségháhoodzánigi 'álah néiidleehígíí 'ákót'éé laanaa daniidzin. 'Áádóó diné bíl kéédahwiit'jigóó, níléi nihit dah nahaz'qáqgóó t'áá 'áktso bee bíl dahwiilni'go 'áádéé' nihqah nida-yiiléego, kót'éego danihiitniigo 'Índa nizhónigo bee lq 'iidleetgo 'áko da dooleet. Jó k'ad lq 'ídi 'ákót'éego nihik'i-hodiinii, nihik'ihodiit'q' nahaln. 'Azháánee' doo nihí 'íit'jii da ndi. Háádéé' shíí nihich'j' hadahat'ééh ndi, 'akon. 'Áko t'áadoo hazhó'ó nabik'ítsá-háskézi bee lq 'iidleelígíí, 'ákwe'é t'éiyá 'át'é.

'Áádóó, 'akon, doo 'aheelt'éego nitsiikees da. Díkwíigo shíí 'ahqah dah yiikah nahalin béesh baqah dah si'ání niidliinii. Naakigo daats'í, taa'go daats'í dah 'oonéel nahalin k'ehgo nitsideiikees, jó 'akon. 'La' t'áá 'íyisíí Bilagáanak'ehj, ts'ídá t'áá 'áájí t'éiyá nitsidaakees, 'akon. 'La' 'éi bidine'é doo hazhó'ó yéedaalnih da nahalin. T'óó 'éik'eh nahalingo yadaakti' leh. T'óó nihináat yadaakti'go, 'akon. 'Áko ts'ídá t'áá 'áníiltso diné niidlj' 'éi bee 'át'é ts'ídá t'áá 'áktso nihidine'é nineel'qajj' bényiilniihgo, bik'ehgo naaltsoos bee lq 'iidleetgo yá'át'ééh. 'Éi 'áájí 'ákót'é, 'akon.

Díí k'ad kojí, 'akon, Wáashindoon dóó ha'a'ahdée' t'áadoo le'é bee nihíká 'aná'álwo' nilíinii ts'ídá t'áá 'aaníí nihitahji' 'ahit'éhígíí, béeso da 'aadéé' ch'íyiniíígíí 'ólta' nahaz'qáqgóó ts'ídá t'áá 'íyisíí bídahwiilzáhígíí, háádéé' shíí 'ólta', da'íilta' yéé 'ahji' 'ádaadin nahalingo k'ad bídahwiilzááh. K'ad t'áá bighqadigi, t'áá hazhó'ó naaltsoos si'qaggi t'éiyá baa na'aldeeh nahalin. Naanish dóó t'áadoo le'é bídahoo'aah yéé 'éi baqah 'ádaadin, 'akon. 'Éi bídahwiilzááh, 'akon.

'Áko ts'ídá t'áá dóonidí béeso 'áádéé'go ts'ídá 'íishjqq nahalin niljigo nihitahji' 'ahinidéhii, ts'ídá bééhózinigo bee nihíká 'i'ilyeed niljigo 'áldó' ts'ídá bihónéedzq' 'áldó'. 'Áádóó nihitahji' 'ahidit'aah ndi t'áá 'aaníí kqó 'á' béesh baqah dah naaz'ání 'á' yee yadaakti', 'akon. T'óó yiyaa dayílyeed daanigo, 'akon, 'aadéé' níléi Wáashindoondéé'.

(Page 9 biká'gi baa nááhání)

T'ÁADOO LE'É

koji' nihitahji'. T'áá nihich'i'ji' t'óó yit taoojah nahalin. 'Áko ts'ídá t'áá bée-hózin nahalingo koji' nihitahji' 'ahini-déehgo diné niidlíinii nihá ch'íhinidée-hii t'áá 'íyisíí bee ná'iildijihgo 'áko yá-át'ééh daniidzin 'áldó' 'ákwe'é. 'Éi 'áájí 'ólta'j'í 'éi 'ákót'é 'akon.

'Áádóó 'índa koji' 'azee'ál'j'j' ní-náadahazt'i'j'í 'éi 'ólta' bił 'ahqah naaz-nil nahalin. 'Áko t'áá 'ákónáánát'é. Bídín náániidlí 'azee'ál'j'. 'Ats'íis yee yá'át'ééh dooleetii, t'áá 'altso bídin niidlí, 'akon. 'Áádóó, 'akon, 'azee'ádaal-íj'góó nihitahgóó nihá bigháqah ní-dazh'ditsigo, béeso ch'ídahidit'aahii 'áají' 'íyisíí bíghah nahalingo ch'ída-hidit'aahígíí 'áají' nihá bee béédazh'di-tsigo yá'át'ééh. 'Áko nihit yá'ádaa-t'ééh. Háálá 'azee'ál'j' t'áá 'íyisíí bí-din niidlí. Haa shíí néelqá' doo nihí-ghah da nahalin k'adígíí, 'akóq bida-ínishígíí nihitahgóó. T'áá nihí'oh neel'q.

Ła'da diné, sánii da, háida, 'a-zee'ál'j'gi yigháhq ha'deezbin nihi-di'niih dóó t'áá 'áko t'óó t'óó'góó, 'a-zhą háádéé' shíí neeznádiindi da tsin sitáqádéé' jigháah ndi t'áá t'óó'góó ní-kijiigháh bąq dah haz'ąqgo. Be'a-wée' da bąq dah haz'ąqgo 'áldó' t'áá t'óó'góó díkwíi da biłkáahgo 'índa Ła' 'ákóne' sidáhq ch'ínádáahgo, k'ad yá'ánít'ééh nísínídlí' bi'di'niihgo 'índa náás hoo'nił nahalin. Jó 'ákwe'é 'át'é, 'akon. 'Éi biniinaago, 'akon, ts'ídá yéi-go nihá bidazhdiilkaal dooleet nihini-dajilnishígíí kwe'é 'azee'ál'j' haz'ąqgi. Bił dah nahaz'ąqgóó 'ólta' nihá 'ádaal-ne'góó béeso nitsaígíí ch'ídeet'aah ha'ní 'ólta' biniyé, 'akon. 'Azee'ál'j' 'akóq bił 'ahqah danínilígíí 'éi t'áá 'a-níí 'ákót'éego ts'ídá yá'át'ééh, 'akon.

'Índa da'nítiingóó da, 'akon kó-t'éego ts'ídá nihit yá'ádaat'ééh. 'Éi 'ákót'é. Náána 'akóq nihit dah nahaz-ąqgóó t'áá nihitahgóó bee nihich'i' 'a-nínááhóót'i'ii ts'ídá. t'óó 'anááháyóí, 'akon. T'áadoo le'é bee nihich'i' 'aná-hóót'i'ii ts'ídá kónéelqá'. Bee náás dii-kah ha'nínígíí. Nihikéyah bił dahólq danihi'di'ni, 'akon. 'Éi da, 'akon, nihí-ká 'anídajijahgo yá'át'ééhgo nihá bi-dajilniihgo, 'éi doodago t'áá nihe'a-shiiké yá 'éedahósinii, 'éi 'akóq yini-daalnishgo 'áldó' nihit yá'ádaat'ééh. T'áash hazhó'ó Bilagáana t'éiyá ha'á-t'ii da yiyiichijih. Jó nihe'ólta'í 'akóq, siláoltsooí danlíinii da 'akóq t'áadoo le'é naanish da yídaneeł'j' Ła'. 'Áádóó 'azhą Ła' t'óó da'íłta'ígíí ndi Ła' naa-nish yídaneeł'j'. Naanish da hadeinitá 'akon. 'Éidiígíí t'áá 'akóoní nihitahgi, bidine'é yitahgi nihá naazdáago yá'á-t'ééh 'áldó'. Kót'éego Ła' baa nitsidei-kees. 'Áko t'áá hazhó'ó baa 'ahééh hasin. T'áá 'íyisíí t'óó nihídazhnół'a-

DINÉ ŁA' DA'AHISYÍ

By Chic Sandoval (Lukachukai, Arizona)

Tádiin dóó ba'aan 'ashdla' náahaiídqá' daats'í t'áá 'éi Tsééhyíł hooleyéegi diné da'a-hiisyí. Hastiin léi' Jishii ni' bida' dahojiníí nt'ée' hak'í dahoji'áahgo biniinaa dahojiisxíí Ła. Hastóí da'iisxínéé 'éi táłt'éego t'ah naa-kai. Tó'áhaní daniljigo. Ła' 'éi Bitsii' Noo-dóqzii wolyé. NáánaŁa' 'éi Hastiin 'Áłts'íisígíí wolyé. Yit díłt'éego 'ádaat'ínéé t'éiyá díkwíi náahaiídqá' shíí 'éiyá dah 'ádiidlo'go 'ádiisyí.

Hastiin 'Áłts'íisígíí wolyéhígíí bideezhi nt'ée'go bąq dah haz'ąqgo, t'áá yéigo daa-tsaahgo hastóí t'áá 'íyisíí ch'éeéh 'ádaat'jigo. 'Eii jéi 'ádijih wolyéhígíí shíí bi'niiłhijigo. Jó 'áko ndi 'iiníziin ha'nínígíí 'ákóne' 'adeiz'q. 'Áádóó shíí nłéi diné bá nidahaŁa. Hastóí 'at-kée' ninádei'niłgo bá nidahaŁa. Ła' ni'dilniih yee nidahaŁa. Ła' déest'j' yee nidahaŁa. 'Índa hatáál yee nidahaŁa. 'Áko shíí díí déest'j' yee nidahaŁahígíí dóó ni'dilniih yee nidahaŁa-hígíí 'éi shíí 'ádaadzaa nahalin. Diné nihqah 'i'niiłhíinii, t'áá nihá'ayééh, Jishii ni' Bida', 'éi nihqah 'i'niiłhíí Ła, daaníigo shíí 'éi 'aadóó diné dahalni'go.

'Áko shíí 'éi 'aadéé' t'óó 'ákót'éego ho-deeshzhiizh. Haa shíí nízáád nihqolzhiihgo 'asdzaní yéé t'óó tsé'édin, yéigo 'áanił silí'. T'óó bits'iini yileet dóó t'óó ni'j' hootfish. 'Áko 'aak'eeji' 'anááhoolzhiizhgo, da'nees-dlii'go daats'í t'áá 'éi, haa'í nahalzhiishgo shíí t'áá 'éi, Tsééhyíł hooleyéegi díbe taah ná'nił dóó ha'a'ah bich'ijigo tsin nineel'ąqgi 'asdza-ní yéé bił nináá'í'na. 'Ákwe'é shíí 'índa t'áá 'íyisíí t'áá yéigo 'áaniłgo baa na'aldeeh.

'Áko díí diné dahodiyoothéetii 'éi díbe taah ná'nił dóó binaashii 'e'e'ah bich'ijigo haghan. 'Áko shíí t'áá 'ákót'éego niijiniłh. 'Nik'éhát'ááh, 'asdzaní bąq dah haz'ánígíí; ni 'ini'niłhí daniłni, déest'j' yee dayoo'j', 'índa ni'dilniih yee dayoo'j', dahafniigo shíí. Ts'ídá shíí t'áá hoolzhishgo 'ákót'éego hoł béeéhózin. 'Índa 'asdzaní bąq dah haz'ánii t'áá bí t'áá 'ákóni jini. 'AŁk'idqá', ch'éeéh shízhdeetkid. 'Áko ch'éeéh 'ashijit'j'igdo, 'éi biniinaa dooshq'

hígíí 'éi t'áá 'íyisíí doo 'aanii da. Ha'á-t'ij da t'óó nihínól'ahígíí t'éiyá 'aghá, t'áá nłéidéé', 'akon. Kóq hastóí yee yádaat'j'. Tseebídiin náahai dóó 'aa-dóó wóshdéé' haa shíí néelqá' 'ádin daaní. 'Éi t'áá 'aaníí 'ádaaní. Bił bée-dahózingo, 'akon. T'óó 'ákót'éhígíí 'éi doo daniidzin da. T'áá 'aaníí 'át'éé-góó bee nihit dahojilni'go 'éi yá'át'ééh.

It happens too often that a matter of great importance is presented to us in the council, and we vote on it hastily before we have discussed and understood it thoroughly. Then as soon as we return home, our people hold us responsible, and berate us for acting in haste, and counter to their best interests.

We really need the proposed appropriation, especially for schools, hospitals and roads. We have some hospitals, but not enough. Too many people are turned away because they are full to capacity. I would advocate the enlargement of some of the existing hospital facilities, too.

The development of our natural resources, and the proposed construction program on our reservation will provide employment for many of us. The young people are willing to take on this work of resource development and construction, but they are hampered by a lack of training. In my school days we were taught a variety of vocational skills along with the academic work. Nowadays there is not enough emphasis on vocational training which could prepare our young people for the work in connection with proposed developments on the reserva-tion.

hats'iigo nanináa Ła. Háadi shíí t'áá bíhól-níihgóó bídaasdzil dooleetgo ch'éeéh níinísh-keed shizhdíiniid ni' t'áá 'aaníí,' níigo shíí yee haa halni'. 'Áko shíí 'éi 'ákót'éego hade 'áalniłgo 'ákót'éego hodeeshzhiizh. Wó-náásdóó 'asdzaní yéé bizéé' hazl'j' jini. Kóq 'asdzaní yéé k'ídahineezdéelgo shíí 'asdzaq bich'e'é bizéé' hazl'j'go shíí hááhgóó shíí yi-chago, 'Níłááhdéé' Jishii ni' Bida' shá nánóh-dzj'is, kóq shá nidinołtq, bik'os k'ínishgéeshgo sixsé. 'Éi shqah 'ajiisxí,' níigo.

'Áko shíí 'éi 'ákót'éego 'ayahoniitj'j'. 'Á-ko díí hastiin 'Áłts'íisígíí wolyéhígíí 'éi bimá-go. Bilah 'éi bizéé' hazl'j'go. Díí hastóí Ła-ígíí táłt'éego 'éi bich'eeke' da'íłjigo. T'áá shíí 'áko t'ááŁáhadi diné bee bąq tsíhodeskézígíí biniyé bich'j' dah 'adiildee'. 'Ahbínigo haa'í shíí hoolzhishgo 'asdzaní yéé 'ádin silí'. 'Ah-bínigo t'óó ha'oo'áŁigo nłéi wónaanídeé' 'adi-niih yéedéé' diné ch'ínijéé'.

'Áko shíí 'éi nłéi wónaaníj' nijigháago. T'áadoo bahat'aadi diné hach'j' nikinijéé'go t'óó dashdiyyáa Ła jini. NáánaŁahj' ni'qajigo haadaaní bighango, Deenást'saa' dabijinił nt'ée' hastiin, 'éi 'áájí bił yah 'ajíiyá. 'Áájí bił yah 'ajíiyáa dóó t'óó bine'jigo jineezdá ji-ni. Kodéé' t'áá 'áyídidéé' diné 'éi ha'át'íi shíí yaa naagháago sidáago bine'jigo jineezdá.

T'áadoo hodíina'í kodéé' diné hoł yah 'íijéé' jini.

T'áá shíí 'áko Hastiin 'Áłts'íisígíí dóó diné 'ádiisyínéé, 'éi daats'í t'áá 'éi, Hashké 'Ahoo'nił daats'í t'áá 'éi, háidíígíí shíí t'áá 'éi, 'éi shíí yit 'alts'q' hasit dóó dah hodiyyił-han. Hastiin 'Áłts'íisígíí 'aní jini, 'Díí j'j' diné doo jooba'ii nishł, kó'oolyéenii,' ní jini. T'áá shíí 'áko 'alts'q' hasit dóó t'óó'góó dah ho-diyiłhan. 'Áko shíí diné dah 'ádiidlo'go 'á-diisyínígíí naghái chizh nehe'níłgi tseníł si-ąqgo 'éi yit nídiilwod dóó Ła' t'áá 'alts'q' hó-tq'go hoyoołhąqłgo tseníł t'áá deenijigo yee hatsiits'iin 'ak'íiniłkaal jini. 'Éi diné dah 'á-diidlo' ha'nínígíí 'át'j'. Kódzaago shíí 'aají' dahwiisxí. T'áá shíí 'áko doo 'ól'j'j' da.

Diné bił yah 'azhniłch'q' 'éi t'ááŁa'í ndi t'áadoo haadzii' da jini. T'óó shíí bił 'á-hásdj'j'. T'áá shíí 'áko dinéhéé t'óó dah ní-diijéé'. Doo baa yinist'j'j' da. T'áadoo ndi Ła' da 'áají' 'eelwodí da. Díí ho'diisyínígíí 'éi hwe'esdzáan 'ániid 'ashchjigo t'ah nanit'ago sidáago 'áko ho'diilyaa. 'Éi shíí biniinaa t'óó 'íighal bí dó'. Dinéhéé shíí 'éi 'azéé' hazl'j'éé-di nánijéé'go 'asdzaní bizéé' hazl'j'éé hasht'e dayiilaa 'éi 'áájí. Hoł nidzilne' yéé shíí 'éi t'áá 'ákóq jiztj'. Diné náánaŁahdéé'ígíí shíí 'índa hani' 'altaiist'ąqgo 'éi niheeskai dóó dah dahodiyił.

'Áko ts'ídá t'áá 'ákóne' nahalzhiishgo 'áldó' Dziłk'í Hózhóniij' diné nídadichxq'. Bizhoshí wolyéé nt'ée', Naat'ánii Nééz hool-yéhéj'j' kjił yíbaa'. 'Áájí 'áldó' diné nidaa-chxq'go díkwíłt'é shíí 'ei Dziłk'í Hózhónii yi-ghąq'di kééhat'j' ha'ní. 'Áko shíí 'éi 'áádéé' biniinaa hóochi'go Bizhoshí ni' biye' Hataat'ii Yázhi wolyéé nt'ée' 'éi shíí 'ákwe'é haa níyá. Kojí kót'éego hóoni', diné da'ahiisyí hodoo'-niid. 'Áko shíí hodeez'q. 'AŁch'odadii'niit, 'ák'indadiildził níigo shíí hodeez'q. 'Áko díí koji' diné da'iisxínééj' shíí 'éi 'ádaaní, 'Nihí 'éi doo háájí da naazt'i'góó, nidadiichxq'łgíí 'éi dóoda. Díí diné nihqah 'iisxíinii, jó 'éi t'éi-yá daseelyínígíí, jó 'éi t'áá 'ákódí. 'Áádóó náásgóó háágóó da nideiichxq' dooleetígíí 'éi doo biniyé 'adeiit'j'j' da. 'Nihí shíí 'éi 'aají ha'át'íi biniyé 'ádaat'j'. Jó 'éi t'áá náána-sahdii. 'AŁch'odadii'niitgo 'ahiih dii'neet di-

(Page 10 bikáa'gi baa náaháni')

nínígíí 'éi dooda," dahozhdiiniid Hataatíi Yá-zhí yéé t'óó dah nídiidzá.

'Áádóó díkwíí shíí náanéiskáago 'índa diné da'iisxínee t'íí' bíł dah diijéé'. 'Éi shíí Tséhootsooigi kiji yikai. 'Éi shíí biláqj'í' díí 'áhóót'íjígíí t'áá 'ákót'éego bá y'i'nii'. 'Áko ndi 'áádéé' doo bíka'aznáa da. Dóó doo sílago bíkadaaskai da. T'áá bí kiji yikai. Dóó shíí t'áá 'ákót'éego yee 'ádaa dahoolni'. T'áá 'aanígóó 'ákót'éegi t'áá 'ákójone' 'át'éégóó 'ádeiidzaa daaniigo shíí 'ákódzaa.

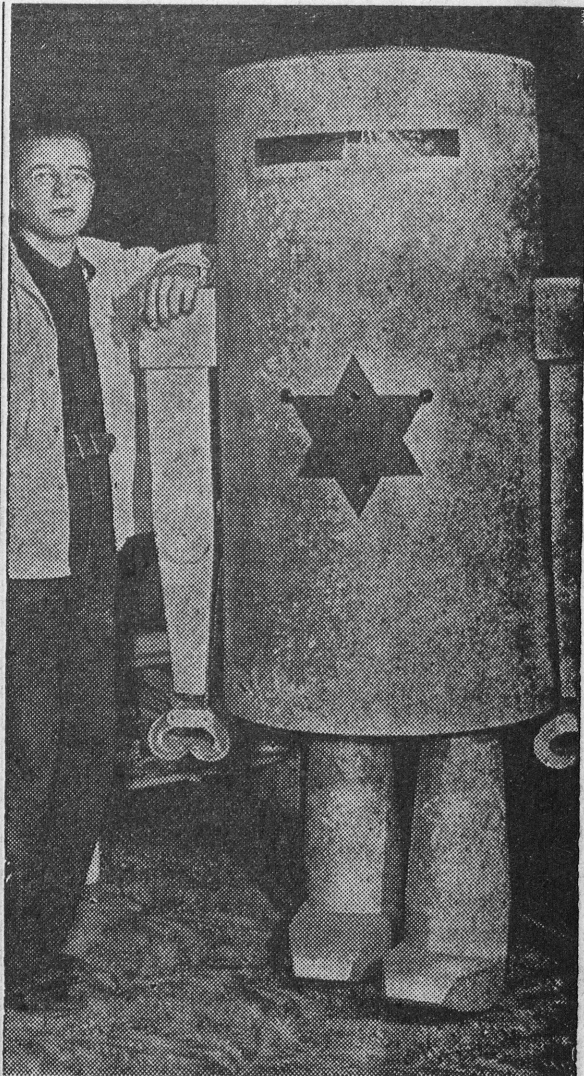
T'áá 'áko 'áádóó dah bidi'diit'eezhí 'éi níléi háadi shíí 'aa dahwiinít'íjdi shíí baa dahwiinít'íjdi.

'Ákohgo díí k'ad 'iiníziinígíí dóó 'ałk'é-hát'áhígíí, jó 'éi yiniinaa da'ahiisíyí. 'Áko 'ánihiwii'aahii bá nihoní'áanii 'ání jini, "Díí k'adígíí ts'ídá t'áá'áhádi sih nihaa nínáádoo-t'áát, Naabeehó nohtíinii 'ak'éhát'ááh binii-naa nida'ahóttseed níléi háádéé' shíí. T'áá níléidéé' t'áá 'ákót'éego baa noohkai. 'Áko biniinaa nida'ahóttseedgo 'aadéé' hool'á. 'Áko ndi bee haz'áqj'í bik'ehgogo dinézéé' 'ákót'éego doo, dóó t'áá 'ákóníłtsogo báqh ná-ídlí. Háadi łá' t'áá 'ákónáada'ahoolyaago 'éiyá kodóó 'íishjáq náásgóó hodeeshzhizhgóó ts'ídá t'áá 'ánihiwii'aah bik'ehgo nihaa náhódóót'íjdi. Díí k'adígíí t'éiyá t'áá'áhádi sih nihaa nínáánish'aah. Neeznáa náahaij' 'a-wáalya shoójée' dooleet," bí'doo'niidgo shíí 'aadóó dah bidi'diit'eezh.

'Éi níléi shádi'ááh bich'íj haa'í shíí Georgia hooleyéego náhásdzo biyi'di Atlanta, Georgia hooleyé, 'áadi shíí 'awáalya hóttaa haz'á. 'Áko yaa'naaskai. 'Áadi naháaztáago díkwíí shíí béedááhai. 'Áko 'éi k'ad ts'ídá tádiin

náahaiídáq' 'aak'eego, 'éi díí 'aak'eedí diné bitah hodoólnih lágo t'ah nt'ée' náakai. 'Ákoh-go kwiidí nináhaaskai. 'Ákóyaa díkwíí shíí béedááhai. Kódzaa ni' 'íídáq' k'ad tádiin dóó ba'aan 'ashdla' náahaiídáq' diné da'ahiisíyí, jó 'akon. 'Áko 'ashdla' hanii shíí béedááhai 'awáalya góne'. 'Áko 'índa 'áádéé' náakai. 'Áko 'éi díí k'ad hastóí daniljigo t'ah nidaakai. T'áátá'í 'éi 'ádiisíyí. Jó 'éi t'áá 'íiyisíí diné yíł nizníłne' yéé dah 'ádiidlo'go yee 'ádiisíyí. Tséhootsooídi naagháá nt'ée'. 'Áko díí bilah bininaa diné seesyíinii 'éi hastíi silj'go kóq naaghá. 'Índa bahastóí Tsii' Noodóqzii wolyé, 'éi dó' t'ah naaghá. 'Índa łá' bahastóí Hashké 'Ahooníł wolyé 'éi dó' t'ah naaghá. 'Áko 'éi k'ad doo 'át'éhégoó diné ha'át'e' 'ádinii daniljigo nidaakai. 'Ayóí 'át'éego siih danizingo 'adaat'é. 'Éi t'áá 'ákót'éhégo baa ch'íhonish-aahgo 'adíshní.

A murder took place about 35 years ago at Tsahalee. A man named Jishii was blamed for the illness of a woman. She was apparently dying of tuberculosis, but native diagnosticians determined that Jishii had brought on the illness by means of witchcraft. After she died some of her close relatives went to Jishii's place and one of them split his head with an axe. This happened at just about the time some of the Navahos were at odds with the Agent at Shiprock. These who were at odds with the Agent came to the dead woman's relatives and asked them to join in an uprising against the government, but her relatives refused to do this. The men that murdered Jishii then rode in to Fort Defiance, surrendered themselves, and were tried for murder. They were adjudged guilty, and sentenced to 10 years at Atlanta, Georgia. They served about half of the sentence and returned home. One of them (the one who wielded the axe) hung himself after living for a time at Fort Defiance. The other three are still living among their people, and are highly respected members of their community.

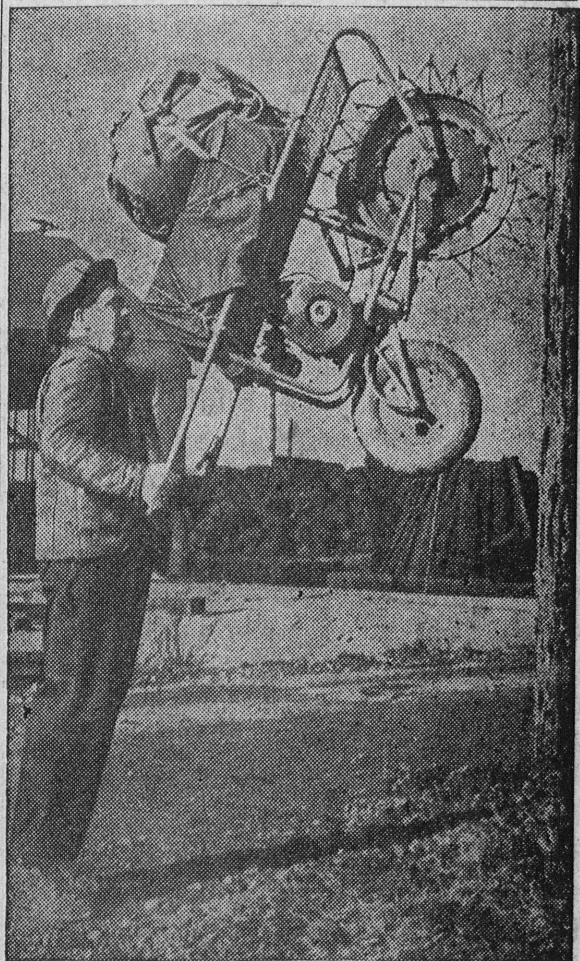
Díí hastiin so' kóníłtsogo bik'í si'ánígíí béesh 'át'éé ndi t'áá bí tádigháahgo 'ályaa jini. Ha-éetsoh figaigo hastiin biwos bikáá' dashdees'-nii'go jizinígíí shíí 'éi 'í'jilaa. K'ad t'éiyá yee yáłti' dooleetígíí bá 'anáánálneéh jini. Níłch'í halni'í ha'núigo kóq dadiits'a'go naazniligíí bee dadiits'a'ii t'áá 'éi yee naha'náago 'ályaa jini. T'áá 'át'é béesh t'éiyá 'át'é.

WHY MOTHERS GET GRAY

4-7 J.R. WILLIAMS
T. M. REG. U. S. PAT. OFF.
COPY, 1948 BY NEA SERVICE, INC.

ALL NEWS ILLUSTRATIONS AND CARTOONS THROUGH COURTESY OF THE GALLUP INDEPENDENT, WITH SPECIAL PERMISSION OF NEA SERVICE.

Díí kwii naaltsoos náábiká'ígíí 'éi nabégíli 'át'é. Ła' nabédzili deitnii łeh. Díí nabégíli be'elyaaígíí 'éi t'áadoo le'é bii' si'áqgo 'éi yee t'áá bí naaghá. Hó 'éi t'óó bikéédéé' dah joo'áatgo. Bijáád baqh hada'az'áhígíí beego niinah gódeg ndi hahaghááh. Jó 'éi kwii tsin 'íi'áá léi' deigo yaqh yigáatgo bikáá'. Bijáád náyoohis biniiyé bii' si'ánígíí 'éi chidi bitoo' biih nádzi'go yee nidzit'í.